

Regeringsuppdrag

Rapport

Internrevision och intern styrning och kontroll 2018

Redovisning över den statliga internrevisionen
och myndigheternas interna styrning och kontroll
under 2017

EKONOMISTYRNINGSVERKET

Publikationen kan laddas ner
från ESV:s webbplats esv.se.

Datum: 2018-03-27

Dnr: 3.2-426/2017

ESV-nr: 2018:34

Copyright: ESV

Rapportansvarig: Catrin Lind Ebert

Förord

Ekonomistyrningsverket (ESV) ska årligen lämna en redovisning till regeringen över den statliga internrevisionen och myndigheternas interna styrning och kontroll. Det gör vi för att bistå regeringen med underlag som behövs för att bedöma om statsförvaltningen är effektiv och om den interna styrningen och kontrollen är betryggande.

Annika Alexandersson, Patrick Freedman, Tomas Kjerf och Catrin Lind Ebert har tagit fram rapporten. ESV överlämnar härmed redovisningen över den statliga internrevisionen och myndigheternas interna styrning och kontroll under 2017.

Stockholm 27 mars 2018

Clas Olsson

Catrin Lind Ebert

Sammanfattning	5
1 Inledning	8
1.1 Hur genomför vi arbetet med redovisningen?	8
1.2 Vad redovisar ESV?	8
1.3 Så här disponerar vi rapporten	9
2 Myndigheterna med internrevision	11
3 Säkerställd intern styrning och kontroll.....	13
3.1 En betryggande intern styrning och kontroll med få brister.....	13
3.2 Myndigheterna informerar om arbetet med intern styrning och kontroll	14
3.3 Att säkerställa intern styrning och kontroll	16
3.4 Oegentligheter i verksamheten	17
3.5 Myndigheternas riskhantering.....	18
3.6 Har myndigheterna kontroll över sin it-verksamhet och digitalisering?	19
4 En väl fungerande internrevision.....	21
4.1 Internrevisionen organiseras fristående.....	21
4.2 Internrevisionens resurser	22
4.3 Internrevisionens förutsättningar	25
4.4 Internrevisionen fullgör sin uppgift	28
4.5 Internrevisionen rapporterar sin granskning	29
4.6 Internrevisionen granskar utifrån risker.....	29
4.7 Internrevisionens resultat tas om hand	30
4.8 Internrevision skapar nytta.....	32
4.9 Stöd och försäkran från internrevisionen	33
4.10 Internrevisionen förlitar sig inte på andra granskningsfunktioner.....	34
4.11 Internrevisionen utförs med kompetens.....	36
4.12 Myndigheterna kvalitetssäkrar sin internrevision	38
4.13 Uppgifter om internrevision från Riksrevisionens akter.....	41
5 Om intern styrning och kontroll och internrevision.....	43
5.1 ESV:s regeringsuppdrag om förordningen om intern styrning och kontroll	43
5.2 Vilket stöd har myndigheterna behov av?.....	43
5.3 Internrevisionens interna kvalitetsarbete – varför är det viktigt?	44
5.4 Ändå blir det fel i förvaltningen	45
Referenser	47
Bilaga 1 Internrevisionsmyndigheter som ingår i redovisningen.....	48
Bilaga 2 Oegentlighetsrisker i verksamheten	50
Bilaga 3 Information om internrevision och intern styrning och kontroll.....	51
Bilaga 4 Internrevisionens omdömen om intern styrning och kontroll	56
Bilaga 5 Internrevisionens bidrag till förbättringar	58
Bilaga 6 Rekommendationer i externa kvalitetssäkringar	60
Bilaga 7 Önskat stöd inom internrevision och intern styrning och kontroll	66
Ordlista.....	70

Sammanfattning

Med rapporten Redovisning över den statliga internrevisionen och myndigheternas interna styrning och kontroll under 2017 stödjer ESV regeringen med underlag för

- hur den statliga internrevisionen har bedrivits och hur den har utvecklats
- om den interna styrningen och kontrollen är betryggande.

Informationen som ligger till grund för rapporten har inhämtats via en Hermesenkät som gått ut till de 69 myndigheter som ska tillämpa internrevisionsförordningen och därmed även förordningen om intern styrning och kontroll. Därutöver har information inhämtats från Riksrevisionen, myndigheternas årsredovisningar och även till viss del från externa kvalitetssäkringar.

ESV:s uppfattning är att *myndigheterna har en betryggande intern styrning och kontroll och att den statliga internrevisionen fungerar väl*. Utifrån myndigheternas redovisning bedömer ESV att myndigheterna tillämpar bestämmelserna om intern styrning och kontroll och statlig internrevision i mycket hög utsträckning. Vi har endast noterat ett fåtal avvikelser från bestämmelserna.

Myndighetsledningarna har, med några få undantag, bedömt att myndigheten har en betryggande intern styrning och kontroll. Det är internrevisionen som granskar myndigheternas interna styrning och kontroll. Internrevisionen ska även, enligt de yrkesmässiga riktlinjerna för internrevision, göra en bedömning av om ledningen har accepterat en för hög risknivå och kommunicera det till myndighetsledningen. I endast fyra fall har myndigheterna svarat att internrevisionen bedömt att myndigheten accepterat för stora risker i verksamheten. Utifrån de senaste årens händelser, som bland annat uppmärksammats i media, noterar vi att antalet är lågt. Vi vet inte vad som är orsaken till att inte fler internrevisionsfunktioner identifierat för höga verksamhetskritiska risker.

Myndigheterna har i stor utsträckning svarat att de har kontroll över sin it-verksamhet och myndighetens digitalisering. ESV gör delvis en annan bedömning i redovisningen av regeringsuppdraget att följa de statliga myndigheternas användning av it och hur myndigheterna tar tillvara digitaliseringens möjligheter. ESV bedömer där att de deltagande myndigheterna behöver stärka sin interna styrning och kontroll inom området. Arbetet visade också att alltför få av de myndigheter som deltog i arbetet har fullgod kontroll på sina kostnader för it och att det finns ett för stort avstånd mellan ledning, verksamhet och it i för många myndigheter. ESV bedömer att det kan finnas anledning att föra en djupare diskussion om den interna styrningen och kontrollen av it-verksamheten i myndighetsdialogerna. Syftet är att poängtera

hur viktigt det är att myndigheternas ledningar tar ansvar för och adresserar de krav digitaliseringen ställer på ledningen när det gäller att utveckla sin styrning av verksamheten.

Antalet anställda och årsarbetskrafter inom internrevisionen har ökat något jämfört med föregående år. Däremot är användningen av konsulter oförändrad. Problemet med att några myndighetsledningar avsätter för lite resurser till sin internrevision kvarstår. Under 2017 har fem myndigheter redovisat att de har haft en halv årsarbetskraft eller mindre. Samma myndigheter redovisade även för åren 2015-2016 en halv årsarbetskraft eller mindre för internrevision. Mot bakgrund av de omfattande krav som ligger i internrevisionens uppdrag anser ESV att det är oförenligt med god sed att bedriva internrevision på en så låg resursnivå. Det kan vara lämpligt att regeringen tillser att myndigheterna säkerställer att internrevisionen har de resurser som krävs för att efterleva kraven på internrevision. Alternativt kan regeringen överväga att ta bort kravet på internrevision för aktuella myndigheter och istället ge uppdrag till berörda myndigheter att granska den interna styrningen och kontrollen när behov och önskemål uppkommer.

En tredjedel av myndigheterna har uppgett att de inte genomfört en analys av internrevisionens resursbehov sett till antalet medarbetare. ESV anser att det är angeläget att myndigheterna genomför en analys av resursbehovet utifrån bland annat organisationens storlek och riskområden. Det är även angeläget att myndighetsledningen tar ställning till den genomförda analysen.

Cirka hälften av myndigheterna upplever att det finns problem kopplat till internrevisionens kompetensförsörjning. Ett av problemen som framkommer är att tillgången på internrevisorer med rätt erfarenhet, kompetens samt statlig erfarenhet är begränsad. Det råder även stor brist på erfarna it-revisorer. ESV tror att en mer samordnad internrevision kan minska problemen i myndigheternas kompetensförsörjning och interna kvalitetsarbete. Det minskar inte resursbehovet, men ger tillgång till breddad kompetens och ger i övrigt möjlighet till en effektivare verksamhet. En möjlighet att underlätta samordning är att berörda myndigheter får undantag från kravet att ha en anställd internrevisionschef.

De flesta myndigheter har former för att utvärdera internrevisionens prestationer genom intern- och extern kvalitetssäkring. Uppföljning av resultatet från internrevisionens interna kvalitetsarbete kan dock förbättras. 25 procent av internrevisionsfunktionerna rapporterar inte resultatet av den interna kvalitetssäkringen till myndighetsledningen och 30 procent saknar en åtgärdsplan för att hantera de brister och åtgärdsområden som framkommit.

Elva myndigheter har inte genomfört en extern kvalitetssäkring av sin internrevisionsfunktion under de senaste fem åren (från 2017 och bakåt). ESV anser att det är viktigt att alla myndigheter genomför en extern utvärdering av sin internrevision. Den externa kvalitetssäkringen av internrevisionen bör vara en del av myndighetens kvalitetsarbete. Att någon annan än den som utför granskningen bedömer internrevisionens verksamhet är värdefullt för att utveckla myndighetens internrevision.

1 Inledning

Ekonomistyrningsverket (ESV) ska inom uppgiften att utveckla och förvalta ekonomisk styrning av den statliga verksamheten:

- utveckla, förvalta och samordna den statliga internrevisionen
- utveckla och förvalta den interna styrningen och kontrollen i staten.

Redovisningen av den statliga internrevisionen och myndigheternas interna styrning och kontroll omfattar myndigheternas tillämpning av det samlande ramverket för internrevision och intern styrning och kontroll.

1.1 Hur genomför vi arbetet med redovisningen?

Vi hämtar in den information vi behöver från de myndigheter som ska tillämpa internrevisionsförordningen (2006:1228) och därmed även förordningen (2007:603) om intern styrning och kontroll samt 2 kap 8 § tredje stycket förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag.

Myndigheterna lämnade uppgifterna via koncerninformationssystemet Hermes (modulen Internrevision) under perioden 9 – 26 januari 2018. Information från Riksrevisionen hämtar vi in i annan ordning.

Frågorna i enkäten publicerades på ESV:s webbsida den 5 december 2017. De e-postades även till myndigheterna under december 2017. Ingen begäran om undantag från att lämna uppgifter har inkommit.

ESV har i möjligaste mån kvalitetssäkrat uppgifterna som lämnats av myndigheterna genom att jämföra med andra tillgängliga informationskällor som exempelvis externa kvalitetssäkringar. Vi har i vissa fall också ställt frågor om svaren till myndigheterna. Dessutom har vi gjort rimlighetsbedömningar av de lämnade uppgifterna.

1.2 Vad redovisar ESV?

ESV redovisar hur myndigheterna säkerställer en betryggande intern styrning och kontroll och hur internrevisionen genomför sitt uppdrag att granska och lämna förslag till förbättringar av ledningens interna styrning och kontroll. Det gör att vad vi mäter och redovisar berör flera samverkande bestämmelser:

- 4 § 4 p. myndighetsförordning (2007:515) anger att myndighetsledningen ska säkerställa en betryggande intern styrning och kontroll

- 2 kap. 2 § 2 p. högskoleförordningen (1993:100) anger att styrelsen för en högskola ska säkerställa att det vid högskolan finns en intern styrning och kontroll som fungerar betryggande
- 2 § förordning om intern styrning och kontroll säger att intern styrning och kontroll är en process för att fullgöra kraven som ingår i ansvaret för verksamheten¹
- 22 § förordning (2000:606) om myndigheters bokföring
- 3 § internrevisionsförordning anger att internrevision är att granska och ge förslag till förbättringar av myndighetens interna styrning och kontroll
- 2 kap. 8 § förordning (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag säger att myndighetsledningen ska redovisa en bedömning av den interna styrningen och kontrollen.

Rapporten bygger på de enkätsvar som myndigheterna lämnar, myndigheternas årsredovisningar, ESV:s rapporter, material från Riksrevisionen med mera. De enkätsvar som myndigheterna lämnar är en självutvärdering. Många av enkätfrågorna handlar om regelefterlevnad men ESV lämnar inte något värde (till skillnad från EA-värderingen) på varje enskild myndighets regelefterlevnad inom områdena intern styrning och kontroll och internrevision. Myndigheterna ska själva informera om det finns så allvarliga brister i myndighetens interna styrning och kontroll eller internrevision att det är en fråga för regeringen.

1.3 Så här disponerar vi rapporten

I kapitel 2 redovisar vi vilka myndigheter som ska inrätta internrevision och som då omfattas av särskilda bestämmelser om intern styrning och kontroll. Mer om myndigheterna som ingår i redovisningen finns i bilaga 1.

I kapitel 3 visar vi hur myndigheterna tillämpar bestämmelserna om intern styrning och kontroll. Mer om underlaget för intern styrning och kontroll finns i bilagorna 2 och 3.

I kapitel 4 berättar vi hur myndigheterna tillämpar bestämmelserna om internrevision. Sammanställningar av inhämtad information redovisas i bilagorna 3-6.

I kapitel 5 berör vi ESV:s regeringsrapporter om förordningen om intern styrning och kontroll i avsnitt 5.1. I avsnitt 5.2 berättar vi om vilket stöd myndigheterna ser behov av för sitt arbete med intern styrning och kontroll och internrevision. Myndigheternas synpunkter redovisas i bilaga 7. Avsnitt 5.3 handlar om vikten av internrevisionens interna kvalitetsarbete. I 5.4 svarar vi på frågan om varför det, trots att

¹ Från och med 2017 ingår frågan om hantering av risker i verksamheten i denna redovisning. Frågan ingick tidigare i EA-värderingen.

myndighetsledningen bedömt att den interna styrningen och kontrollen är betryggande, ändå kan bli fel i förvaltningen.

2 Myndigheterna med internrevision

I det här kapitlet redovisar vi de myndigheter som omfattas av internrevision och särskilda bestämmelser om intern styrning och kontroll. Mer information om vilka myndigheter som omfattas finns i bilaga 1.

En tredjedel av myndigheterna under regeringen (69 stycken) omfattas av internrevision och särskilda bestämmelser om intern styrning och kontroll. I den gruppen ingår myndigheterna med störst omsättning inom den statliga redovisningsorganisationen. Det innebär att nästan hela statsredovisningen omfattas av internrevision och särskilda bestämmelser om intern styrning och kontroll.

Tabell 1 visar antalet myndigheter som omfattas av internrevision² och därmed av särskilda bestämmelser om intern styrning och kontroll³.

Tabell 1 Myndigheter med internrevision	2017	2016	2015
Myndigheter som ska tillämpa internrevisionsförordningen. ⁴	69	69	68
Myndigheter under regeringen anslutna till statsredovisningen. ⁵	214	218	222

Myndigheter som registrerat behörighet till modulen Internrevision i Hermes. Myndigheter i den statliga redovisningsorganisationen.

Vid utgången av 2017 var det 69 myndigheter under regeringen som omfattades av kravet på internrevision och därmed skulle tillämpa särskilda bestämmelser om intern styrning och kontroll. Det innebär att nästan en tredjedel av myndigheterna i den statliga redovisningsorganisationen omfattas. Som andel av omsättningen⁶ omfattas nästan hela statredovisningen.

De flesta av myndigheterna med internrevision enligt internrevisionsförordningen tillhör Utbildningsdepartementet och Finansdepartementet, se bilaga 1. Samtidigt är det många myndigheter som tillhör dessa departement totalt sett. Över en treårsperiod är förändringen av vilka myndigheter som omfattas av internrevision liten.

Av de 69 myndigheterna utgörs 38 av styrelsemyndigheter och 31 av enrådighetsmyndigheter. Verksamheten inom en nämndmyndighet kan dock omfattas av internrevision även om regeringen inte har beslutat att myndigheten ska inrätta internrevision. För nämndmyndigheter där en värdmyndighet ska utföra

² 1 § Internrevisionsförordning (2008:1228).

³ 1 § Förordning (2007:603) om intern styrning och kontroll.

⁴ En myndighet som ska tillämpa internrevisionsförordningen ska även ska följa andra bestämmelser om intern styrning och kontroll, riskhantering enligt förordningen om intern styrning och kontroll samt bedömning av intern styrning och kontroll enligt 2 kap. 8 § tredje stycket förordningen om årsredovisning och budgetunderlag.

⁵ Vid utgången av året, Statschefen och Riksdagens myndigheter är frånräknande.

⁶ 1 394 mnkr/1 460 mnkr = 95 %.

kansligöromål omfattar värmyndighetens internrevision även den verksamhet som myndigheten bedriver åt en annan myndighet.⁷

Internrevision förekommer även i andra former än enligt internrevisionsförordningen. Regeringskansliet ska inrätta internrevision utan att följa internrevisionsförordningen. Sametinget ska besluta om riktlinjer, revisionsplan och åtgärder med anledning av internrevision utan krav på att inrätta internrevision. Statens jordbruksverk ska bedriva internrevision av EU-stöden inom berörda myndigheter. Förutom Sametinget har länsstyrelserna en samordnad⁸ internrevision med Statens jordbruksverk. Internrevision kan även förekomma utan att det framgår av myndighetens instruktion till exempel inom Säkerhetspolisen och Sjöfartsverket.

Nästan hälften av myndigheterna med internrevision ska lämna särskild dokumentation till årsredovisningen för staten, se bilaga 1. Det är myndigheter med stor omsättning. Myndigheterna med mer än tio miljarder i totala kostnader omfattas av internrevision enligt internrevisionsförordningen med undantag för Regeringskansliet⁹. Det innebär att de statliga transfereringarna omfattas av internrevision och särskilda bestämmelser om intern styrning och kontroll. Myndigheter med mer än ett tusen årsarbetskrafter, utom Sjöfartsverket, har av regeringen beslutad internrevision.

⁷ 18 § Myndighetsförordning. 6 § Internrevisionsförordning.

⁸ Samordningen innebär i praktiken att myndighetsledningen förlitar sig på internrevision som utförd av annan myndighet.

⁹ Regeringskansliet har internrevision i annan ordning.

3 Säkerställd intern styrning och kontroll

I det här kapitlet redovisar vi hur myndigheterna tillämpar bestämmelserna om intern styrning och kontroll. Mer om underlaget för hur myndigheterna tillämpar bestämmelserna finns i bilagorna 2 och 3.

3.1 En betryggande intern styrning och kontroll med få brister

Myndighetsledningarna intygar att årsredovisningen ger en rättvisande bild av verksamheten. Endast fem myndigheter har bedömt att myndigheten har brister i den interna styrningen och kontrollen.

ESV anser att redovisningen av risker i årsredovisningen bör utvecklas till att även omfatta de risker där internrevisionen gör bedömningen att myndighetsledningen har accepterat en för hög risk.

Tabell 2 visar antalet myndigheter som bedömer att det finns en betryggande intern styrning och kontroll eller som redovisar brister.

Tabell 2 Bedömning av intern styrning och kontroll	2017	2016	2015
Myndigheter som redovisar en betryggande intern styrning och kontroll.	64	64	62
Myndigheter med brister i den interna styrningen och kontrollen.	5	5	6
<i>Summa</i>	<i>69</i>	<i>69</i>	<i>68</i>

Myndigheternas årsredovisningar.

Samtliga myndighetsledningar intygar att årsredovisningen är rättvisande för verksamheten. Alla utom fem bedömer att det vid myndigheten finns en intern styrning och kontroll som fungerar betryggande.¹⁰ De brister som uppgetts i den interna styrningen och kontrollen är följande:

- Karolinska institutet har brister i uppföljning av efterlevnad av interna regelverk.
- Kronofogdemyndigheten har brister som rör ekonomisk redovisning inom medelshanteringen.
- Polismyndigheten har brister när det gäller riskanalys som inte är genomförd för hela verksamheten. Det finns också brister generellt i genomförandet av kontrollåtgärder, uppföljning och dokumentation av detta. Myndigheten har även brister i förmågan att omsätta och tillämpa nationella beslut och styrdokument samt i sin tidredovisning.
- Skatteverket har brister i verksamheten folkbokföring samt i informations-säkerhet.

¹⁰ Att redovisa sina brister är att ge en rättvisande bild.

- Transportstyrelsen har brister i informationssäkerhet och i arbetet med att införa reskontra för redovisningen av uppbördsfordringar.

Det finns få brister inom myndigheternas interna styrning och kontroll som kan påverka ansvaret för verksamheten inför regeringen. De myndigheter som redovisar brister redovisar också i stor utsträckning hur bristerna åtgärdas.

För Migrationsverket har avdelningen för EU-revision inom ESV lämnat ett uttalande med reservation när det gäller förvaltnings- och kontrollsystemet för hanteringen av ärenden inom asyl-, migration- och integrationsfonden.¹¹ Där har ESV noterat brister i rutiner och checklistor. ESV bedömer att systemet har en låg grad av säkerhet.

Riksrevisionen har lämnat ett uttalande med reservation för ett fåtal av myndigheterna med internrevision men det har inte vid revisionen framkommit något som skulle tyda på att ledningen i sin bedömning av intern styrning och kontroll inte har följt förordningen om intern styrning och kontroll.¹²

Inom fyra myndigheter har internrevisionen gjort bedömningen att myndighetsledningen accepterar för stora risker i verksamheten.¹³ En av myndigheterna, Transportstyrelsen, har också redovisat en brist i den interna styrningen och kontrollen. Eftersom internrevisionen är inrättad efter regeringsbeslut är information om dessa risker något som myndigheten kan informera om i årsredovisningen även om det inte är fråga om en brist i den interna styrningen och kontrollen.¹⁴

3.2 Myndigheterna informerar om arbetet med intern styrning och kontroll

De flesta, men inte alla, myndigheter informerar om arbetet med intern styrning och kontroll i sin årsredovisning samt om riskerna i verksamheten och hur de hanteras.

Tabell 3 visar myndigheter som lämnat upplysningar om risker eller andra väsentliga förhållanden av betydelse för regeringens uppföljning och prövning av myndighetens interna styrning och kontroll.

¹¹ Sid 6, 12, Revisionsuttalande och årliga rapport 2018 – Sveriges nationella program för europeiska asyl-, migrations- och integrationsfonden.

¹² Webbplats Riksrevisionen och Rapporter/Myndigheter.

¹³ Avsnitt 4.6.

¹⁴ Allmänna råd till 2 kap 8 § tredje stycket förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag.

Tabell 3 Information om risker	2017	2016	2015
Myndigheter som redovisar omständigheter som ligger till grund för bedömningen av intern styrning och kontroll.	65	68	62
Myndigheter som redovisar risker.	36	41	42
Myndigheter som redovisar hur risker hanteras. <i>Myndigheternas årsredovisningar.</i>	31	29	34

Nästan alla myndigheter redovisar arbetet med intern styrning och kontroll. Omkring hälften av myndigheterna redovisar även risker i verksamheten och hur riskerna hanteras. Antalet myndigheter som redovisar risker ökar inte, även om en liten förändring över treårsperioden finns. Med tanke på att myndigheterna omfattas av särskilda bestämmelser om riskhantering är det rimligt att förvänta sig att fler myndigheter väljer att redovisa risker.

Riksrevisorerna¹⁵ bedömer att det är svårt för regeringen att bilda sig en uppfattning om myndighetens redovisade brister eller risker borde påverka ledningens bedömning i de fall myndigheten inte redovisar eventuella effekter på årsredovisningen. Riksrevisorerna menar att den nuvarande regleringen inte säkerställer att myndigheterna redovisar en tydlig bild av hur ledningen lever upp till sitt ansvar och att värdet av bedömningen kan ifrågasättas.

I vår rådgivning till myndigheterna säger vi att en risk *inte* påverkar verksamhetens resultat eller ställning. Det är när risken infaller som en sådan påverkan uppkommer. En brist innebär en större osäkerhet men har i sig ingen påverkan på årsredovisningen.

För att uppnå det riksrevisorerna eftersträvar är det möjligt att reglera formerna för redovisningen av intern styrning och kontroll (innefattande nuvarande reglering av bedömning, brister och åtgärder, sammanfattande redovisning samt risker och åtgärder) i större utsträckning. På så sätt kan man minska variationerna i återrapporteringen. Samtidigt skulle det gå emot den regelförenkling för att ge möjlighet till verksamhetsanpassning som vi eftersträvat.

ESV har i uppdraget om Utvecklad intern styrning och kontroll föreslagit att redovisningen av bedömningen av intern styrning och kontroll ska avse den period som årsredovisningen omfattar. Det innebär att bedömningen sammanfaller med årsredovisningen i övrigt. Om regeringen beslutar om förordningsändringar kommer ESV även att se över föreskrifter och allmänna råd för tillämpningen av förordningen.

¹⁵ Sid 23 f. 3.9 Redovisning av intern styrning och kontroll. Riksrevisoremas årliga rapport 2017.

3.3 Att säkerställa intern styrning och kontroll

Myndigheterna har de formella förutsättningarna för en betryggande intern styrning och kontroll.

Tabell 4 visar hur myndigheterna säkerställer en betryggande intern styrning och kontroll genom att upprätthålla en god intern miljö inom myndigheten.

Tabell 4 Säkerställd intern styrning och kontroll	2017	2016	2015¹⁶
Myndighetsledningen har beslutat en arbetsordning.	69	68	67
Myndighetsledningen har beslutat en verksamhetsplan.	68	68	66
Myndigheten har verkat för att, genom samarbete med myndigheter och andra, ta till vara de fördelar som kan vinnas för enskilda samt för staten som helhet.	68	-	-
Myndigheten har de interna föreskrifter som behövs för att se till att de anställda är väl förtrogna med målen för verksamheten.	69	68	65
Myndigheten har de interna föreskrifter som behövs för att ta till vara och utveckla de anställdas kompetens och erfarenhet.	69	68	67
Myndigheten har de interna föreskrifter som behövs för att vid anställning fästa avseende bara vid sakliga grunder.	69	68	65
Myndigheten har de interna föreskrifter som behövs för att göra de anställda väl förtrogna med vilka slags förhållanden som kan rubba förtroendet för opartiskhet i arbetet eller som kan skada myndighetens anseende.	67	68	63

Svaren på frågorna 9 a-c och 11 a-d sammanställt i bilaga 3.

Myndigheterna har skapat förutsättningar för en betryggande intern styrning och kontroll genom att besluta om arbetsordning och verksamhetsplan. De har också skapat förutsättningar genom att verka för samarbete med andra myndigheter för att utveckla verksamheten. Myndigheterna har även de interna föreskrifter som behövs för att göra medarbetarna förtrogna med målen för verksamheten, ta till vara och utveckla medarbetarnas kompetens och erfarenhet, fästa avseende vid sakliga grunder vid anställning samt om förhållanden som kan rubba förtroendet för medarbetarna och myndigheten.

Myndigheterna har även beslutat om åtgärder med anledning av internrevisionens förslag till förbättringar i ledningens interna styrning och kontroll.¹⁷

¹⁶ Uppgifterna har inhämtats från 67 av de 68 internrevisionsmyndigheterna.

¹⁷ Mer om myndighetsledningens beslut om åtgärder finns i avsnitt 4.7.

3.4 Oegentligheter i verksamheten

Risker för oegentligheter i myndigheternas verksamhet har identifierats. De identifierade riskerna är till stor del hanterade och granskade.

Tabell 5 visar myndigheternas arbete för att motverka risker för oegentligheter i verksamheten.

Tabell 5 Oegentligheter i verksamheten	2017	2016	2015
Myndigheten har identifierat omständigheter som utgör risk för otillbörlig påverkan, bedrägeri eller annan oegentlighet.	55	57	-
Myndigheten har vidtagit åtgärder för att hantera risken för otillbörlig påverkan, bedrägeri eller annan oegentlighet.	61	-	-
Internrevisionen har bedömt risken för otillbörlig påverkan, bedrägeri eller annan oegentlighet i analysen av verksamhetens risker.	69	67	66
Internrevisionen har granskat risken för otillbörlig påverkan, bedrägeri eller annan oegentlighet som en del i de granskningar som genomförts.	59	59	-
Internrevisionen har granskat risken för otillbörlig påverkan, bedrägeri eller annan oegentlighet som en särskild granskning.	32	22	45

Svaren på frågorna 19 a, c, e, d och 3 b, sammanställt i bilaga 3.

Få myndigheter har upptäckt bedrägerier eller informerat om andra oegentligheter som är så väsentliga att de bedömt att information om detta behöver lämnas i årsredovisningen. Myndigheterna informerar om oegentligheter som kan förekomma i myndigheternas verksamhet och förvaltning.

Drygt 80 procent av myndigheterna har identifierat sina risker för otillbörlig påverkan, bedrägeri eller annan oegentlighet. Knappt 90 procent av myndigheterna har även vidtagit åtgärder för att hantera riskerna. Vi har frågat myndigheterna inom vilka huvudsakliga områden riskerna har identifierats och fått en bred lista med exempel på områden av både generell och myndighetspecifik karaktär. Riskerna kan i stor utsträckning hänföras till myndighetsutövning, upphandling och inköp, informationsförsörjning och informationssäkerhet, betalningar samt myndighetens medarbetare. Oegentlighetsriskerna finns inom myndighetens administrativa processer (styrning och stöd) och inom (sak- eller kärn-) verksamheten. Se bilaga 2.

Samtliga internrevisionsfunktioner bedömer risken för otillbörlig påverkan, bedrägeri eller annan oegentlighet i internrevisionens riskanalys. Cirka 85 procent av internrevisionsfunktionerna har granskat risken för otillbörlig påverkan, bedrägeri eller annan oegentlighet som en del i de granskningar som genomförs. Knappt hälften av internrevisionsfunktionerna har granskat området som en särskild granskning. Det är fler än andelen som granskades som särskild granskning 2016 men färre än 2015.

3.5 Myndigheternas riskhantering

Myndigheterna har identifierat risker och uppger att de vidtar nödvändiga åtgärder för att hantera dessa.

Tabell 6 visar myndigheternas riskhantering.

Tabell 6 Riskhantering inom myndigheten	2017
Myndigheten har identifierat omständigheter som utgör risk för att de krav som följer av ansvaret för verksamheten inte fullgörs.	68
Myndigheten har vidtagit åtgärder som är nödvändiga för att de krav som följer av ansvaret för verksamheten ska fullgöras med rimlig säkerhet.	69
Myndigheten har systematiskt och regelbundet följt upp om de identifierade riskerna är aktuella och om vidtagna åtgärder är nödvändiga för att fullgöra kraven som följer av ansvaret för verksamheten.	69
Myndigheten har systematiskt och regelbundet bedömt om det vid myndigheten finns en process för intern styrning och kontroll som fungerar på ett betryggande sätt.	69
Myndigheten har identifierat vilka risker det finns för skador eller förluster i verksamheten.	64
Myndigheten har vidtagit lämpliga åtgärder för att begränsa risker och förebygga skador och förluster.	64
Myndigheten har med säkerhetsanalys undersökt vilka uppgifter i verksamheten som ska hållas hemliga med hänsyn till rikets säkerhet och vilka anläggningar som kräver ett säkerhetsskydd med hänsyn till rikets säkerhet eller skyddet mot terrorism.	58 ¹⁸
Myndigheten har, i syfte att stärka sin egen och samhällets krisberedskap, analyserat om det finns sådan sårbarhet eller sådana hot och risker inom myndighetens ansvarsområde som synnerligen allvarligt kan försämra förmågan till verksamhet inom området.	56
Myndigheten har analyserat de risker som är förknippade med myndighetens betalningar i syfte att öka säkerheten i statens betalningsmodell.	67

Svaren på frågorna 9 d-h och 10 a-d, sammanställt i bilaga 3. (Nytt frågeområde för 2017)

Myndigheternas riskhantering genomförs utifrån flera perspektiv och täcker en väsentlig del av verksamheten. En enskild risk kan avse ansvaret för verksamheten och samtidigt innebära en risk för skador och förluster i verksamheten, att hemliga uppgifter avslöjas eller att verksamhetsförmågan är otillräcklig. Riskhantering förekommer även av säkerheten i statens betalningsmodell och vad gäller de risker som finns för otillräcklig finansiering med mera.

ESV menar att redan identifierade risker inte behöver analyseras en gång till inom ramen för processen för intern styrning och kontroll. Myndigheterna ska kunna förlita sig på riskhanteringen enligt andra författningar för att fullgöra kravet på att

¹⁸ Sex myndigheter har svarat inte tillämpligt.

säkerställa en betryggande intern styrning och kontroll. Notera dock att en och samma risk inte kan accepteras och åtgärdas samtidigt.

3.6 Har myndigheterna kontroll över sin it-verksamhet och digitalisering?

Myndigheterna har svarat att de i stor utsträckning har kontroll över sin it-verksamhet och digitalisering men att det är områden som omfattas av internrevisionens granskning i något lägre grad.

ESV gör en delvis annan bedömning i redovisningen av regeringsuppdraget att följa de statliga myndigheternas it-användning och hur myndigheterna tar tillvara digitaliseringens möjligheter. Vi anser där att de deltagande myndigheterna behöver stärka sin interna styrning och kontroll inom området.

Tabell 7 visar myndigheternas kontroll över it-verksamheten och digitaliseringen.

Tabell 7 Myndighetens digitalisering	2017	2016
Myndigheten har de styr- och uppföljningsprocesser som behövs för att upprätthålla en betryggande intern styrning och kontroll av myndighetens it-verksamhet.	65	63
Myndigheten har de styr- och uppföljningsprocesser som behövs för att upprätthålla en betryggande intern styrning och kontroll av myndighetens arbete med att utveckla verksamhetens processer med stöd av it (digitalisering).	63	60
Internrevisionen har granskat hur myndigheten upprätthåller en betryggande intern styrning och kontroll av myndighetens it-verksamhet.	51	50
Internrevisionen har granskat hur myndigheten upprätthåller en betryggande intern styrning och kontroll av myndighetens arbete med att utveckla verksamhetens processer med stöd av it (digitalisering).	40	38

Svaren på frågorna 12 a–d, sammanställt i bilaga 3. (Nytt frågeområde från 2016)

Myndighetsledningarna får förslag till förbättringar genom internrevisionens granskning. Knappt 75 procent av myndigheternas internrevisionsfunktioner uppger att man har granskat hur myndigheten upprätthåller en betryggande intern styrning och kontroll av it-verksamheten. När det gäller myndighetens process för att utveckla verksamheten med stöd av digitalisering är det knappt 60 procent av internrevisionsfunktionerna som har granskat den under 2017.

I ESV:s regeringsuppdrag att följa de statliga myndigheternas användning av it och hur myndigheterna tar tillvara digitaliseringens möjligheter¹⁹ bedömer ESV, till skillnad från myndigheterna ovan, att de deltagande myndigheterna behöver stärka sin interna styrning och kontroll av verksamhetsutveckling med stöd av it. Ett skäl till

¹⁹ Myndigheters strategiska it-projekt, it-kostnader och mognad – It-användningsuppdraget (ESV 2018:30). Sid 53 f 6.1 Vad har hänt med anledning av tidigare rapportering. Sid 54 f 6.2 Myndigheterna behöver utveckla sin förmåga att styra it och digitalisering.

det är att alltför många myndigheter vid en mognadsbedömning inte uppvisar acceptabla resultat inom tre centrala områden: strategi för it-försörjning, portföljhantering och nyttorealiserings.

ESV menar att myndigheterna behöver förbättra sin förmåga inom dessa områden för att med rimlig säkerhet kunna fånga upp de behov som finns för att därmed kunna genomföra ett prioriterat utvecklingsarbete. De behöver också förbättra sin förmåga att realisera de nyttor som utvecklingen medför för att på så sätt skapa utrymme för en fortsatt vidareutveckling av verksamheten.

Undersökningen visade också att alltför få av de myndigheter som deltog har tillräcklig kontroll på sina it-kostnader. Den visade också att det finns ett alltför stort avstånd mellan ledning, verksamhet och it inom alltför många myndigheter.

En tolkning av skillnaden som finns mellan ESV:s bedömning och den bedömning som myndigheterna gjort är att myndigheterna ännu inte tagit till sig behovet av att stärka ledningarnas förmåga att styra och följa upp digitaliseringen av myndigheternas verksamhet fullt ut. Det skulle de behöva göra för att säkra att digitaliseringen genomförs i linje med de strategier myndigheterna har för sin verksamhet.

ESV anser att det kan finnas anledning att föra en djupare diskussion om den interna styrningen och kontrollen av it-verksamheten i myndighetsdialogerna. Detta för att poängtera vikten av att myndigheternas ledningar tar ansvar för och adresserar de krav digitaliseringen ställer på ledningen när det gäller att utveckla styrningen av verksamheten.

4 En väl fungerande internrevision

I det här kapitlet berättar vi bland annat om hur myndigheterna tillämpar bestämmelserna om internrevision. Mer om vilken information vi hämtar in finns att läsa i bilagorna 3-6.

4.1 Internrevisionen organiseras fristående

Myndigheternas internrevision är självständig i förhållande till den granskade verksamheten och leds av en chef som är anställd av myndigheten.

Myndighetsledningen fullgör sitt ansvar för sin internrevision.

ESV bedömer att förutsättningarna för internrevisionen att bedriva sitt arbete är goda utifrån ett organisatoriskt perspektiv.

Tabell 8 visar myndigheternas organisering av internrevision.

Tabell 8 Fristående organiserad internrevision	2017	2016	2015
Internrevisionen leds av en chef.	68	68	67
Internrevisionschefen är anställd av myndigheten.	69	67	66
Internrevisionen är inrättad direkt under myndighetsledningen.	69	68	67
Internrevisionen är självständig i förhållande till den granskade verksamheten.	69	68	67

Svaren på frågorna 1 a–d, sammanställt i bilaga 3.

Myndigheterna har redovisat att internrevisionen är organiserad fristående och är självständig i sin granskning och rapportering i förhållande till den granskade verksamheten. Alla myndigheters internrevision leds av en chef utom vid Centrala studiestödsnämnden, där tjänsten är vakant och det saknas en tillförordnad chef.

Tabell 9 visar att myndighetsledningarna fullgör sitt ansvar för sin internrevision.

Tabell 9 Myndighetsledningens internrevision	2017	2016	2015
Myndighetsledningen har beslutat om riktlinjer för internrevisionen.	69	68	67
En genomgång av internrevisionens riktlinjer har genomförts under året för att säkerställa att de är aktuella.	63	61	-
Myndighetsledningen har beslutat om en revisionsplan för internrevisionen.	69	68	67
Myndighetsledningen har sett till att internrevisionen fått tillgång till de uppgifter och upplysningar som den behövt för att fullgöra sitt uppdrag.	69	67	66

Svaren på frågorna 7 a–c och 8 a, sammanställt i bilaga 3.

Myndighetsledningarna har beslutat om riktlinjer och revisionsplan för internrevisionen. Sex myndigheter²⁰ har uppgett att riktlinjerna inte är aktuella men anger i sina kommentarer att en uppdatering planeras. Två av uppdateringarna har motiverats av lämnade rekommendationer efter genomförda kvalitetssäkringar. Enligt god sed ska en bedömning göras årligen för att se om det finns ett behov av att uppdatera riktlinjerna.

Samtliga myndigheter har uppgett att internrevisionen fått tillgång till de uppgifter och upplysningar den behöver.

4.2 Internrevisionens resurser

Den statliga internrevisionen har ökat något i antal anställda och årsarbetskrafter men är oförändrad sett till köpta tjänster. I fem myndigheter redovisas minimala resurser för internrevision.

ESV ifrågasätter starkt om syftet med att ha en inrättad internrevision är uppfyllt då den bedrivs med endast 12-20 timmar per vecka. Regelverket för att efterleva god internrevisionssed²¹ ställer omfattande krav på arbetets genomförande²² men även på löpande kvalitetsarbete och kompetensutveckling. Detta anser ESV inte ryms inom en internrevision vars omfattning uppgår till mindre än en halv årsarbetskraft. Det kan därför vara lämpligt att för vissa av myndigheterna se över kravet på att inrätta internrevision. Istället kan de granskas när behov och önskemål uppkommer. Alternativt kan regeringen ställa krav på att berörda myndigheter ger internrevisionen sådana resurser att de kan bedriva internrevision.

Tabell 10 visar storleken på den statliga internrevisionen mätt som antal anställda och årsarbetskrafter över en treårsperiod.

Tabell 10 Internrevisionens resurser	2017	2016	2015
Antal anställda vid myndigheternas internrevision den 31 december 2017.	155	151	-
Antalet årsarbetskrafter under 2017 för myndigheternas internrevision.	145	137	128
Ange arbetad tid som årsarbetskrafter under 2017 för köpta tjänster för internrevision.	5	5	5
Myndighetens internrevisionschef är även anställd vid annan myndighet.	4	6	5

Svaren på frågorna 25 a–d, sammanställt i bilaga 3.

Antalet anställda som fanns vid årsskiftet har ökat med 4 personer jämfört med föregående år. Ökningen utgörs bland annat av att Försvarsmakten utökade med 2 personer jämfört med året innan (antalet årsarbetskrafter ligger fortfarande på en

²⁰ Försvarsmakten, Karolinska institutet, Länsstyrelsen i Norrbottens län, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Statens tjänstepensionsverk, Universitets- och högskolerådet.

²¹ Institute of Internal Auditors (IIA) Standards.

²² Bland annat riskanalys, revisionsplan, granskning, rapportering och uppföljning.

oförändrad nivå jämfört med 2016). Även Karolinska institutet har utökat med 2 personer jämfört med året innan (antalet årsarbetskrafter har ökat med en jämfört med 2016).

Antalet årsarbetskrafter för internrevisionen har ökat med sammanlagt 8 jämfört med föregående år. Ökningen beror till stor del på Polismyndigheten som har ökat med 3 årsarbetskrafter, Arbetsförmedlingen med 1,8 och Finansinspektionen med 1,2.

Genomsnittet för antalet årsarbetskrafter under 2017 uppgår till 2,1. Det är en ökning med 6 procent jämfört med föregående år (1,9 årsarbetskrafter). Utvecklingen är positiv men fortfarande kvarstår problemen med att flera myndighetsledningar har tillförsäkrat internrevisionen för små resurser. Dessutom fortsätter det år efter år utan att myndigheten vidtar några åtgärder, se tabell 11.

Sammanlagt 11 myndigheter har redovisat att de haft mindre än en årsarbetskraft för internrevision och 28 myndigheter har redovisat att de har haft en årsarbetskraft för internrevision. Resterande 30 myndigheter har haft mer än 1 och som mest 12 årsarbetskrafter under 2017²³.

Tabell 11 Sammanställning av myndigheter som har färre än en årsarbetskraft för internrevision.

Tabell 11 Internrevision med färre än en årsarbetskraft	2017	2016	2015
Centrala Studiestödsnämnden	0,1 ²⁴	0,5	0,5
Myndigheten för yrkeshögskolan	0,3 ²⁵	0,3	0,4
Länsstyrelsen i Jämtlands län	0,4 ²⁶	0,1	0,0
Mittuniversitetet	0,5 ²⁷	0,5	0,5
Statens kulturråd	0,5	0,5	0,35
Linnéuniversitetet	0,6	0,8	1,0
Länsstyrelsen i Västerbottens län	0,6 ²⁸	0,2	0,5
Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige	0,7	1,0	1,0
Universitets- och högskolerådet	0,7 ²⁹	0,7	0,6
Naturvårdsverket	0,8	0,9	0,5
Kammarkollegiet	0,8	1,0	1,0

Svaren på fråga 25 b. Sammanställt i bilaga 3.

²³ 14 myndigheter har haft mellan 1-2 årsarbetskrafter, 14 myndigheter har haft mellan 2-9 årsarbetskrafter och 2 myndigheter mellan 10-12 årsarbetskrafter.

²⁴ Mittuniversitetet har delat internrevisionschef med Centrala studiestödsnämnden.

²⁵ Myndigheten för yrkeshögskolan och Universitets- och högskolerådet delar internrevisionschef.

²⁶ Länsstyrelserna i Jämtland och Västerbotten delar internrevisionschef.

²⁷ Se not 25 ovan.

²⁸ Se not 27 ovan.

²⁹ Se not 26 ovan.

På samma sätt som tidigare år är det endast myndigheter med enmansfunktioner som delar internrevisionschef. Av de elva myndigheterna ovan, med mindre än en årsarbetskraft, är det sex myndigheter där internrevisionschefen under året delat sin tid på två myndigheter. Vid årsskiftet var det fyra myndigheter. Det är något färre myndigheter som delar internrevisionschef 2017 jämfört med tidigare år. Eftersom dessa myndigheter har mindre än en årsarbetskraft finns det risk att resurserna inte räcker till för att genomföra uppdragen på det sätt som god internrevisionsledning kräver.

Sex av myndigheterna ovan (Centrala studiestödsnämnden, Myndigheten för yrkeshögskolan, Länsstyrelsen i Jämtlands län, Mittuniversitetet, Statens kulturråd och Länsstyrelsen i Västerbottens län) fanns även föregående år med bland myndigheter som redovisar minimal tid för internrevision. Det bör dock tilläggas att orsaken till att några myndigheter redovisat låga resurser jämfört med tidigare år (Kammarkollegiet och Centrala studiestödsnämnden) är att internrevisionschefen slutat och det dröjt innan ersättare rekryterats eller varit på plats.

Det är vare sig effektivt eller ändamålsenligt att inrätta internrevision i en myndighet då den bedrivs med endast 12–20 timmar per vecka. Särskilt med tanke på att det rör sig om stora myndigheter. Regelverket för att efterleva god internrevisionsledning och god internrevisionsledning ställer omfattande krav på arbetets genomförande³⁰. I internrevisionens uppdrag ligger även att utveckla internrevision³¹ och att utveckla dess kompetens. Därför är resurserna bland myndigheterna med minimal tid för internrevision sannolikt otillräckliga för att den ska kunna utföra sitt uppdrag.

Regeringen kan ställa krav på att de berörda myndigheterna ger internrevisionen sådana resurser att de kan bedriva internrevision enligt internrevisionsförordningen. Det kan dock även vara lämpligt att för vissa av myndigheterna se över kravet på att inrätta internrevision. De kan istället granskas när behov och önskemål uppkommer.

Myndigheten kan med anledning av ett uppdrag i regleringsbrevet genomföra en granskning av en verksamhet med syfte att förbättra myndighetsledningens interna styrning och kontroll. I de fallen kan myndigheten välja att upphandla tjänsten externt eller köpa tjänsten från annan myndighet som utför granskningen.

Myndigheternas köp av internrevisionstjänster ligger på samma nivå som föregående år.

³⁰ (Bl.a. riskanalys, revisionsplan, granskning, rapportering, uppföljning.)

³¹ Exempelvis löpande kvalitetsarbete.

4.3 Internrevisionens förutsättningar

Internrevisionens uppdragsgivare har i de flesta fall godkänt anställningen av internrevisionschefen. Internrevisionschefen vid de flesta myndigheterna har lönesamtal med sin uppdragsgivare samt får en budget föra att genomföra revisionsplanen. Drygt 70 procent av myndigheterna har genomfört en analys av internrevisionens resursbehov.

ESV anser att det är angeläget att myndigheterna genomför en analys av resursbehoven bland annat utifrån organisationens storlek och riskområden. Det är även angeläget att myndighetsledningarna tar ställning till den genomförda analysen.

Uppgifterna som avser internrevisionens förutsättningar har delats upp på två tabeller beroende på om det är en enrådighetsmyndighet eller styrelsemyndighet.

Tabell 12 visar förutsättningarna för internrevisionen inom styrelsemyndigheter. Det finns sammanlagt 38 styrelsemyndigheter.

Tabell 12 Internrevisionens förutsättningar, styrelsemyndigheter	2017
Internrevisionschefen har lönesamtal med sin uppdragsgivare ³² .	25
Internrevisionen har en budget för att genomföra granskning enligt revisionsplanen.	37
Internrevisionens uppdragsgivare godkänner internrevisionens budget.	32
Myndigheten har genomfört en analys av internrevisionens resursbehov (antal medarbetare).	25
Internrevisionens uppdragsgivare godkänner anställning av internrevisionschefen.	37
Internrevisionen (i styrelsemyndigheter) har en given plats ³³ vid styrelsemöten när frågor om intern styrning och kontroll (inklusive riskhantering) eller strategiska frågor diskuteras.	28

Svaren på frågorna 13 a–f, sammanställt i bilaga 3. (Nytt frågeområde för 2017)

Internrevisionens uppdragsgivare är myndighetsledningen. Internrevisionen är inte oberoende i förhållande till sin ledning men ska vara oberoende i förhållande till den verksamhet som granskas. För att internrevisionen ska vara oberoende i förhållande till den verksamhet som granskas är det av betydelse att internrevisionen har lönesamtal med sin uppdragsgivare.

³² Lönesamtal med uppdragsgivaren är med ledamot ur styrelsen eller inom en enrådighetsmyndighet med myndighetschefen eller dennes ställföreträdare.

³³ Med given plats menas här att internrevisionen är av myndighetens chef (på uppdrag av ordföranden) är kallad att delta på ett styrelsemöte för att ge råd och stöd till styrelsen och chefen.

Bland styrelsemyndigheterna är det 13 stycken (34 procent) som har uppgett att internrevisionschefen inte har lönesamtal med sin uppdragsgivare³⁴. Av dessa 13 utgörs 5 av universitet och högskolor.

Några myndigheter har lämnat följande kommentarer om lönesamtal:

- Universitetsdirektören har lönesamtal med internrevisionschefen.
- Lönesamtal förs med generaldirektören medan lön och förmåner beslutas av generaldirektören i samråd med styrelsens ordförande.
- Lönesamtal sker med rektor medan beslut om ny lön sker i samråd med styrelsens ordförande.

Samtliga myndigheter förutom Karlstads universitet har uppgett att internrevisionen har en budget för att genomföra granskning enligt revisionsplanen. Internrevisionens budget på Karlstads universitet går på rektors budget och det har enligt uppgift inte inneburit några problem. För att säkerställa att resurserna för aktiviteterna inom internrevisionen finns och för att värna internrevisionens oberoende och självständighet anser ESV att det är angeläget att internrevisionen har sin egen budget.

Vid 5 myndigheter³⁵ godkänner inte internrevisionens uppdragsgivare internrevisionens budget. För Karlstads universitet är svaret inte tillämpligt eftersom budget saknas.

Av myndigheterna är det 13³⁶ (34 procent) som uppgett att myndigheten inte genomfört en analys av internrevisionens resursbehov sett till antalet medarbetare. ESV anser att det är angeläget att myndigheten genomför en dokumenterad analys av resursbehovet bland annat utifrån organisationens storlek och riskområden. Det är också angeläget att myndighetsledningarna tar ställning till den genomförda analysen.

Hos alla myndigheter, utom vid Universitets- och högskolerådet, godkänner internrevisionens uppdragsgivare anställningen av internrevisionschefen.

Bland styrelsemyndigheterna är det 10 som uppgett att internrevisionen inte deltar vid styrelsemöten när frågor om intern styrning och kontroll diskuteras. Av lämnade kommentarer uppges bland annat att:

³⁴ Affärsverket svenska kraftnät, Fortifikationsverket, Försvarets materielverk, Karlstads universitet, Kungliga tekniska högskolan, Linköpings universitet, Linnéuniversitetet, Luftfartsverket, Luleå tekniska universitet, Statens servicecenter, Statens tjänstepensionsverk, Tillväxtverket och Universitet och högskolerådet.

³⁵ Sveriges lantbruksuniversitet, Tillväxtverket, Universitet- och högskolerådet, Transportstyrelsen och Umeå universitet.

³⁶ Affärsverket svenska kraftnät, E-hälsomyndigheten, Försvarets materielverk, Försäkringskassan, Karlstads universitet, Lantmäteriet, Linköpings universitet, Luftfartsverket, Statens fastighetsverk, Statens servicecenter, Tillväxtverket, Universitet- och högskolerådet, Örebro universitet.

- Internrevisionen deltar inte när styrelsen diskuterar strategiska frågor, däremot finns möjlighet att delta när strategiska frågor behandlas i ledningsgruppen.
- Det finns ingen given plats på styrelsemöten men internrevisionen har en egen stående punkt på varje styrelsemöte.

Tabell 13 visar förutsättningarna för internrevisionen inom enrådighetsmyndigheter. I vår studie finns det sammanlagt 31 enrådighetsmyndigheter.

Tabell 13 Internrevisionens förutsättningar, enrådighetsmyndigheter	2017
Internrevisionschefen har lönesamtal med sin uppdragsgivare ³⁷ .	30
Internrevisionen har en budget för att genomföra granskning enligt revisionsplanen.	31
Internrevisionens uppdragsgivare godkänner internrevisionens budget.	31
Myndigheten har genomfört en analys av internrevisionens resursbehov (antal medarbetare).	25
Internrevisionens uppdragsgivare godkänner anställning av internrevisionschefen.	30
Internrevisionen (i styrelsemyndigheter) har en given plats ³⁸ vid styrelsemöten när frågor om intern styrning och kontroll (inklusive riskhantering) eller strategiska frågor diskuteras.	10

Svaren på frågorna 13 a–f, sammanställt i bilaga 3. (Nytt frågeområde för 2017)

Hos alla myndigheter, utom Länsstyrelsen i Västerbottens län³⁹, godkänner internrevisionens uppdragsgivare anställningen av internrevisionschefen. Alla enrådighetsmyndigheter, utom Länsstyrelsen i Norrbottens län, har uppgivit att internrevisionschefen har lönesamtal med sin myndighetschef.

Samtliga 31 myndigheter har uppgett att internrevisionen har en budget för att genomföra granskning enligt revisionsplanen och att myndighetschefen (internrevisionens uppdragsgivare) godkänner internrevisionens budget. Huvuddelen av enrådighetsmyndigheterna (81 procent) har svarat att myndigheten genomfört en analys av internrevisionens resursbehov sett till antalet medarbetare. Sex myndigheter (19 procent) har svarat att de inte gjort någon sådan analys.

³⁷ Lönesamtal med uppdragsgivaren är med ledamot ur styrelsen eller inom en enrådighetsmyndighet med myndighetschefen eller dennes ställföreträdare.

³⁸ Med given plats menas här att internrevisionen är av myndighetens chef (på uppdrag av ordföranden) kallad att delta på ett styrelsemöte för att ge råd och stöd till styrelsen och chefen.

³⁹ Internrevisionschefens anställningsbevis är undertecknat av länsrådet.

Även om frågan om internrevisionens deltagande vid styrelsemöten främst berör styrelsemyndigheter har några enrådsmyndigheter svarat ja på frågan. Av lämnade kommentarer uppges bland annat att:

- dialogen främst sker med myndighetsledningen men internrevisionen har möjlighet att få tillträde till de möten som bedöms intressanta
- det finns möjlighet för internrevisionschefen att delta på ledningsgruppsmöten då intern styrning och kontroll diskuteras.

De svar myndigheterna lämnat, och som utgör underlag till den här rapporten, bekräftar i begränsad omfattning riksrevisorernas lägesbeskrivning i sin rapport till riksdagen⁴⁰. Av den rapporten framgår att internrevisionen inte alltid har de förutsättningar som krävs för att kunna bedriva arbetet i enlighet med god sed. Det handlar bland annat om kontakten med uppdragsgivare samt brister i riskanalys och extern kvalitetssäkring.

4.4 Internrevisionen fullgör sin uppgift

Internrevisionen granskar myndighetens interna styrning och kontroll och har lämnat förslag till förbättringar.

Tabell 14 visar internrevisionens granskning och förslag till förbättringar av intern styrning och kontroll.

Tabell 14 Internrevisionens uppgift	2017
Internrevisionen har granskat myndighetens process för intern styrning och kontroll.	66
Internrevisionen har lämnat förslag till förbättringar av myndighetens process för intern styrning och kontroll.	68

Svaren på frågorna 2 a–b, sammanställt i bilaga 3. (Nytt frågeområde för 2017)

Myndigheternas internrevision har granskat ledningens process för intern styrning och kontroll och lämnat förslag till förbättringar. De som svarat nej på frågorna om de har granskat myndighetens process för intern styrning och kontroll har lämnat kommentaren att de inte genomfört någon specifik granskning under 2017 men att intern styrning och kontroll ingår i alla granskningar.

⁴⁰ Riksrevisorernas årliga rapport för 2017.

4.5 Internrevisionen rapporterar sin granskning

En stor andel av internrevisionens planerade och genomförda granskningar blir genomförda och rapporterade till myndighetsledningen.

Tabell 15 visar den statliga internrevisionens planerade och rapporterade granskningar.

Tabell 15 Internrevisionens genomförda granskningar	2017	2016	2015
Antal granskningar som var upptagna i revisionsplanen.	427	445	458
Antal granskningar från revisionsplanen som rapporterats till myndighetsledningen.	292	318	336
<i>Andel rapporterade granskningar (procent) från revisionsplanen</i>	<i>68 %</i>	<i>72 %</i>	<i>73 %</i>

Svaren på frågorna 15 a-b och d sammanställt i bilaga 3.

Huvuddelen (cirka 70 procent) av de 135 granskningar som inte rapporterats under 2017 är planerade att rapporteras under första delen av 2018. Att det ser så ut beror i många fall på att internrevisionens revisionsår inte överensstämmer med kalenderåret. Det förekommer också att granskningar blir framflyttade (cirka 20 procent) till ett senare revisionsår. För resterande del (cirka 10 procent) har myndigheterna svarat att granskningarna strukits från revisionsplanen eller att internrevisionen saknat resurser på grund av personalomsättning/personalbrist eller föräldradidighet. Vi har inte särskilt bett myndigheterna att särskilt kommentera resursfrågan men sex myndigheter har gjort det på eget initiativ.

4.6 Internrevisionen granskar utifrån risker

Den statliga internrevisionen granskar utifrån risker och informerar myndighetsledningen om sin bedömning av myndighetens risker. I fyra myndigheter har internrevisionen bedömt att myndigheten accepterat för stora risker i verksamheten.

ESV noterar, utifrån de senaste årens händelser som media bland annat uppmärksammat, att antalet är lågt.

Tabell 16 visar att den statliga internrevisionen genomför sin granskning utifrån en bedömning av myndighetens risker.

Tabell 16 Granskning och bedömning av risker	2017	2016	2015
Internrevisionen granskar utifrån en analys av verksamhetens risker.	69	67	65
Internrevisionen informerar myndighetsledningen om sin bedömning av myndighetens risker i verksamheten.	68	65	64
Internrevisionen har gjort bedömningen att myndighetsledningen accepterar för stora risker i verksamheten för att kunna fullgöra ansvaret för verksamheten.	4	1	3

Svaren på frågorna 3a och 18 a–b, sammanställt i bilaga 3.

Internrevisionen granskar verksamheten utifrån en riskanalys och informerar sedan myndighetsledningen om sin bedömning. Samtliga myndigheter har i internrevisionens riskanalys bedömt risken för otillbörlig påverkan, bedrägeri eller annan oegentlighet i verksamheten. Se avsnitt 3.2.

När internrevisionen gjort bedömningen att myndighetsledningen har accepterat för höga risker i verksamheten ska internrevisionen enligt god sed kommunicera det till ledningen. Vid fyra myndigheter, Arbetsförmedlingen, Boverket⁴¹, Kammarkollegiet och Transportstyrelsen, har internrevisionen gjort bedömningen att myndighetsledningen accepterat för stora risker i verksamheten inom något område. Övriga myndigheter har inte identifierat några sådana risker.

Utifrån de senaste årens händelser, som bland annat uppmärksammats i media, upplever vi att antalet verkar lågt. Vi vet inte vad orsaken till det kan ha varit. Det kan bero på att sådana risker ofta är svåra att identifiera innan de inträffar och att de därför inte identifierats i internrevisionens riskanalys. En annan orsak kan vara att internrevisionen inte gjort en sådan bedömning eller inte kommunicerat riskerna till myndighetsledningen.

4.7 Internrevisionens resultat tas om hand

Internrevisionen redovisar resultatet av sina granskningar till myndighetsledningen. Myndighetsledningen fattar i sin tur beslut utifrån internrevisionens iakttagelser och rekommendationer. Former för att ta fram åtgärder med anledning av internrevisionens rapportering finns och i de flesta fall har myndigheten en fungerande process för att se till att åtgärderna blir genomförda.

Tabell 17 visar internrevisionens rapportering av iakttagelser och rekommendationer till myndighetsledningen efter varje avslutad granskning.

Tabell 17 Rapportering till och beslut av myndighetsledningen	2017	2016	2015
Internrevisionen redovisar resultatet av granskningen i form av iakttagelser och rekommendationer.	69	68	65
Internrevisionen rapporterar sina iakttagelser och rekommendationer till myndighetsledningen.	69	68	64
Internrevisionen rapporterar resultatet av granskningen efter varje avslutad granskning.	69	67	64
Internrevisionschefen har avgjort vilka iakttagelser som ska rapporteras till myndighetsledningen.	69	68	-
Myndighetsledningen har beslutat om åtgärder med anledning av de iakttagelser och rekommendationer som internrevisionen rapporterat.	68	62	-

Svaren på frågorna 6 a–d och 7d, sammanställt i bilaga 3.

Internrevisionen redovisar resultatet av granskningen i form av iakttagelser och rekommendationer och rapporterar dem sedan till myndighetsledningen. Det görs

⁴¹ Boverket har angivit att åtgärder är vidtagna.

efter varje avslutad granskning. Internrevisionschefen är den som avgör vilka iakttagelser som ska rapporteras till myndighetsledningen. I nästan samtliga fall har myndighetsledningarna fattat beslut utifrån internrevisionens iakttagelser och rekommendationer.

Tabell 18 visar hur myndigheterna bereder förslagen till beslut utifrån internrevisionens iakttagelser och rekommendationer.

Tabell 18 Beredning och föredragning av beslut om åtgärder	2017	2016	2015
Myndigheten har en fungerande process för att bereda förslag till åtgärder inför myndighetsledningens beslut om praktiska åtgärder med anledning av internrevisionens iakttagelser och rekommendationer.	67	62	-
Myndighetens styrelse har en grupp av ledamöter ur styrelsen (s.k. revisionsutskott) som bereder förslag till beslut om åtgärder med anledning av internrevisionens iakttagelser och rekommendationer.	19 ⁴²	11	10
Myndigheten har en fungerande process för att säkerställa att myndighetsledningens beslut om åtgärder med anledning av internrevisionens rekommendationer blir genomförda.	62	61	-
Internrevisionen har lämnat återrapportering till myndighetsledningen om i vilken utsträckning myndigheten har hanterat tidigare års iakttagelser och rekommendationer.	69	-	-

Svaren på frågorna 17 a-d, sammanställt i bilaga 3.

Myndigheterna har i mycket stor utsträckning former för att bereda förslag inför myndighetsledningens beslut om åtgärder utifrån internrevisionens iakttagelser och rekommendationer. Med några undantag har man även en fungerande process för att se till att myndighetsledningens beslut blir genomförda.

Det är sju myndigheter, Boverket, Kammarkollegiet, Linnéuniversitetet, Länsstyrelserna i Jämtland och Västerbotten, Statens Jordbruksverk och Stockholms universitet som har svarat nej på frågan om man har en fungerande process för att se till att myndighetsledningens beslut blir genomförda. Att myndigheterna har svarat nej behöver inte betyda att de saknar en process utan att det finns förbättringsområden. Fyra av myndigheterna har kommenterat sitt svar. Av svaren kan utläsas att de har en process men att den inte fungerar optimalt. Två av myndigheterna, Boverket och Linnéuniversitet, säger att de kommer att arbeta med att förbättra processen under 2018. Statens Jordbruksverk hänvisar till att det inte sker någon uppföljning på detaljerad nivå. Stockholms universitet säger att processen inte är heltäckande men att den har förbättrats under de två senaste åren.

Inom styrelsemyndigheter förkommer det att ett revisionsutskott, det vill säga en mindre grupp ur styrelsen, bereder förslagen. Det vanligaste är dock att åtgärdsförslag tas fram av verksamheten, även inom styrelsemyndigheter. Av de 38 styrelsemyndigheterna är det 15 som svarat ja på frågan om de har ett

⁴² Det är 16 styrelsemyndigheter som har revisionsutskott varav en inte bereder förslag till beslut och har därför svarat nej på frågan. Fyra enrådgivningsmyndigheter har svarat ja.

revisionsutskott. En styrelsemyndighet har svarat nej (Umeå universitet) med kommentaren att de har ett revisionsutskott men att det inte bereder åtgärdsförslag utifrån internrevisionens iakttagelser och rekommendationer. Transportstyrelsen har svarat ja men har samtidigt kommenterat att de egentligen velat svara ”delvis” eftersom deras revisionsutskott är under utveckling.

Fyra enrådighetsmyndigheter har svarat ja på frågan om de har ett revisionsutskott. Det har de sannolikt gjort för att de vill framhålla att det finns en funktion med uppdraget att bereda åtgärdsförslag även om de inte har en styrelse med revisionsutskott. En av myndigheterna har lämnat kommentaren att de har en funktion under verksledningen som bereder åtgärdsförslag. En annan har skrivit att beredningen görs av en verksamhetsutvecklare i samråd med berörda enhetschefer.

Enligt god internrevisionssed ska internrevisionen återrapportera till myndighetsledningen om i vilken utsträckning myndigheten har hanterat iakttagelser och rekommendationer som kvarstår från tidigare år. Samtliga myndigheter har uppgett att internrevisionen återrapporterar detta till sin myndighetsledning.

4.8 Internrevision skapar nytta

Myndighetsledningen beslutar i hög utsträckning om åtgärder utifrån internrevisionens förslag.

Tabell 19 visar internrevisionens förbättringsförslag och myndighetsledningarnas ställningstagande.

Tabell 19 Accepterade rekommendationer	2017	2016	2015
Antal rekommendationer som internrevisionen har redovisat till myndighetsledningen med anledning av granskningen.	1786	1683	1453
Antal rekommendationer som myndighetsledningen accepterat med beslut om åtgärder.	1573	1457	1338
<i>Andel accepterade rekommendationer</i>	<i>88 %</i>	<i>87 %</i>	<i>92 %</i>

Svaren på frågorna 16 a–b sammanställt i bilaga 3.

Myndigheterna accepterar i stor utsträckning internrevisionens förbättringsförslag (i form av rekommendationer) av ledningens interna styrning och kontroll. Av myndigheternas kommentarer kan man utläsa att cirka 70 procent av de 213 rekommendationer som inte redovisats som accepterade av myndighetsledningen är rekommendationer där beslut om åtgärdsplaner sker senare än internrevisionens rapportering. I de fallen har man inte fattat beslut under 2017 utan det kommer normalt att ske under första delen av 2018. Det innebär att den slutliga andelen accepterade rekommendationer som kan beräknas utifrån enkätsiffrorna avseende 2017 kommer att vara högre än 88 procent.

Myndighetsledningen ska fatta beslut om åtgärderna utifrån internrevisionens iakttagelser och rekommendationer. I de fall ledningen tror att resultatet blir bättre om den agerar på ett annat sätt än det internrevisionen föreslår, kan den välja att inte agera på eller följa internrevisionens rekommendationer. Av enkätkommentarerna har vi kunnat utläsa att myndighetsledningen gjort en annan bedömning i cirka sju procent av de 213 fall där rekommendationerna inte redovisats som accepterade av myndighetsledningen.

4.9 Stöd och försäkran från internrevisionen

I stort sett samtliga internrevisionsfunktioner har lämnat råd och stöd till myndighetens chef eller styrelse under 2017. Internrevisionerna har också lämnat ett omdöme om den interna styrningen och kontrollen i rapporteringen av de granskade områdena i stor utsträckning. Ett mindre antal internrevisionsfunktioner lämnar även ett övergripande omdöme om myndighetens interna styrning och kontroll.

Tabell 20 visar den statliga internrevisionens råd och stöd till myndighetens styrelse och chef.

Tabell 20 Stöd från internrevisionen	2017	2016	2015
Internrevisionen lämnar råd och stöd till myndighetens styrelse och chef.	66	62	60
Internrevisionen lämnar ett omdöme om den interna styrningen och kontrollen i rapporteringen till myndighetsledningen för de områden som granskats.	62	60	-
Internrevisionen har (utöver ovanstående omdöme) lämnat ett övergripande omdöme till myndighetsledningen om den interna styrningen och kontrollen.	12	-	-

SVaren på frågorna 4 a och 20 a–b, sammanställt i bilaga 3.

Internrevisionen lämnar i stor utsträckning råd och stöd till myndighetens styrelse och chef. De tre myndigheter som inte har svarat ja på frågan har gjort det för att myndighetsledningen inte har efterfrågat någon rådgivning utöver internrevisionens granskning.

Internrevisionens granskning och förslag till förbättringar är underlag för myndighetsledningens bedömning av om den säkerställt en betryggande intern styrning och kontroll. Myndighetsledningen kan med riktlinjer till internrevisionen ange att internrevisionen i sin rapportering till myndighetsledningen ska ge ett omdöme om den interna styrningen och kontrollen. Internrevisionschefen kan även välja att lämna ett omdöme på eget initiativ. Ett sådant omdöme kan internrevisionen grunda på egen granskning eller granskning utförd av annan som internrevisionen förlitar sig på. Enligt god sed är det inte tvingande att lämna ett övergripande omdöme.

Internrevisionen lämnar i stor utsträckning en bedömning av myndighetens interna styrning och kontroll i rapporteringen av de områden som granskats. I mindre utsträckning lämnar den ett övergripande omdöme om den interna styrningen och kontrollen vid myndigheten. I anvisningen till frågan i enkäten har vi angett att den avser ett omdöme med samma krav och tolkning som i IIA:s standards.⁴³ Tolv myndigheter har svarat ja på frågan om de lämnat ett övergripande omdöme. Utöver det har en myndighet, som svarat nej, angett att det är sannolikt att man kommer att lämna ett omdöme i årsrapporten för 2017, i februari 2018.

Av de kommentarer som lämnats i enkäterna har vi sett att flera av omdömena har en tydlig koppling till myndighetsledningens uppdrag att lämna en bedömning om myndighetens interna styrning och kontroll i årsredovisningen. De internrevisioner som lämnar omdömen gör det huvudsakligen utifrån egna granskningar och uppföljningar som genomförts under året. Omdömena kopplar vanligtvis till myndighetens arbete inför myndighetsledningens bedömning om intern styrning och kontroll. Exempel på internrevisionens omdömen om myndigheternas interna styrning och kontroll finns i bilaga 4.

Även om internrevisionen inte lämnar något övergripande omdöme om myndighetens interna styrning och kontroll, bidrar den till förbättringar. Myndigheterna nämner exempel på de viktigaste inom ett stort antal områden. Se bilaga 5.

4.10 Internrevisionen förlitar sig inte på andra granskningsfunktioner

Myndigheternas internrevision har inte i någon större utsträckning förlitat sig på granskningar som genomförts av eller tillsammans med annan myndighet eller av andra granskningsfunktioner.

Tabell 21 visar antalet myndigheter som förlitat sig på någon annan myndighets internrevision och om internrevisionen har förlitat sig på andra granskningsfunktioner.

Tabell 21 Internrevision i samarbete	2017
Myndigheten har förlitat sig på granskning som är utförd av annan myndighets internrevision.	4
Internrevisionen har förlitat sig på andra granskningsfunktioner.	11

Svaren på frågorna 21 a och c, sammanställt i bilaga 3. (Nytt frågeområde för 2017)

⁴³ IIA Standards (IPPF 2450 – övergripande omdömen).

Fyra myndigheter har förlitat sig på granskning utförd av en annan myndighet. Två myndigheter har tagit upp en granskning mot organiserad brottslighet som genomförts av några myndigheter tillsammans. Alla myndigheter som deltagit i den granskningen har dock inte svarat ja på fråga 21 a. En tredje myndighet hänvisar till ett granskningsutbyte som genomförts mellan två universitet. Den fjärde myndigheten anger att man har förlitat sig på en granskning av statsbidrag som genomförts av Riksrevisionen. En myndighet, som svarat nej på frågan, uppger att ett visst samarbete har skett med en annan myndighet i form av bland annat erfarenhetsutbyte.

Myndigheternas internrevision har inte förlitat sig på granskningar som genomförts av eller tillsammans med en annan myndighet i någon större utsträckning. Elva myndigheter har svarat ja på fråga 21 c om de förlitat sig på andra granskningsfunktioner.

- Flera av myndigheterna har tagit kontakt och stämt av med Riksrevisionen, bland annat för att undvika kollisioner i granskningarna. Men det är oklart om myndigheterna förlitat sig på granskningar utförda av Riksrevisionen i samtliga fall.
- En myndighet refererar till den granskning mot organiserad brottslighet som genomförts av några myndigheters internrevisionsfunktioner tillsammans.
- En myndighet refererar till Inspektionen för vård och omsorgs tillsynsrapportering.
- Ytterligare en annan myndighet hänvisar till att man köper internrevisionstjänster utifrån ett ramavtal som man har gemensamt med en annan myndighet.
- En myndighet har förlitat sig på granskning utförd av en konsult.
- Vid en myndighet uppger man att man har förlitat sig på överdirektörens granskningsprogram.
- Försvarsmakten har svarat att internrevisionen har förlitat sig på säkerhetsinspektionerna vid Försvarets materielverk, Försvarsinspektören för Miljö och hälsa samt andra interna controllerfunktioner.

4.11 Internrevisionen utförs med kompetens

Många internrevisionsfunktioner har en kompetensförsörjningsplan och en utvecklingsplan för sina internrevisorer. Cirka hälften av myndigheterna upplever att det finns problem kopplat till internrevisionens kompetensförsörjning. Ett av problemen som framkommer är att tillgången på internrevisorer med rätt erfarenhet, kompetens samt statlig erfarenhet är begränsad. Bristen på it-revisorer är ett annat.

ESV bedömer att en ökad samordning mellan internrevisionsmyndigheterna kan minska problemen med myndigheternas kompetensförsörjning. Det förändrar inte resursbehovet men ger tillgång till en breddad kompetens. En möjlighet att underlätta en sådan samordning är om berörda myndigheter får undantag från kravet på att ha en anställd internrevisionschef.

Tabell 22 visar arbetet med att utveckla kompetensen inom den statliga internrevisionen.

Tabell 22 Kompetensförsörjning	2017	2016	2015
Internrevisionschefen har tagit fram en relevant kompetensförsörjningsplan ⁴⁴ för internrevisionsfunktionen.	43	-	-
Alla internrevisorer har en individuell utvecklingsplan.	47	-	-
Antal internrevisorer som vid utgången av föregående år har ett för myndigheten relevant yrkesbevis för utövande av internrevision.	52	57	56
Kompetensutveckling för internrevision i antal dagar.	1397 ⁴⁵	1198	1332

SVaren på frågorna 22 a-b, 23 a och c, sammanställt i bilaga 3.

Frågan om internrevisionschefen har tagit fram en kompetensförsörjningsplan för internrevisionsfunktionen är ny i enkäten. Av de myndigheter som uppgett att de inte har en kompetensförsörjningsplan är drygt 75 procent enmansfunktioner, det vill säga cirka 20 myndigheter.

Frågan om alla internrevisorer har en utvecklingsplan är också ny. Av de myndigheter som uppgett att inte alla internrevisorer har en utvecklingsplan är drygt 80 procent enmansfunktioner.

Myndigheternas internrevisorer har använt nästan 10 dagar för kompetensutveckling under 2017 i medeltal. Det anser vi vara tillfredsställande.

Det finns inga bestämmelser om att statliga internrevisorer ska ha en viss typ av kompetens, inriktning på sin utbildning⁴⁶ eller någon särskild certifiering. Redovisningen från myndigheterna visar dock att 33 procent (att jämföra med 38

⁴⁴ Kompetensförsörjningsplan kan avse åtgärder för att attrahera, rekrytera, utveckla, behålla och avveckla kompetens enligt allmänna råd till 3 kap 3 § förordning om årsredovisning och budgetunderlag.

⁴⁵ Beräknat som kompetensutveckling i dagar delat med antal årsarbetskrafter (145) under 2017.

⁴⁶ ESV anser att en statlig internrevisor bör ha högskoleutbildning.Handledning En introduktion till den statliga internrevisionen, ESV 2015:30, avsnitt 5.5.

procent 2016) av alla internrevisorer har någon form av yrkesbevis. Samtidigt är fördelningen mellan myndigheterna ojämn. Hos 43 procent (att jämföra med 35 procent 2016) saknas anställd med yrkesbevis. Av dessa myndigheter är 70 procent enmansfunktioner.

Vid de 39 myndigheter som har en eller flera internrevisorer med yrkesbevis finns en betydande mängd certifieringar.⁴⁷ Vid utgången av 2017 fanns det:

- 24 CIA-certifieringar
- 11 CISA-certifieringar
- 7 CRMA-certifieringar
- 4 CGAP-certifieringar
- 3 certifierade revisorer från Riksrevisionen
- 2 certifierade kommunala revisorer
- 2 diplomerad Risk Manager från Swerma
- 3 tidigare auktoriserade revisorer
- övriga förekomster med bara en internrevisor per certifiering (som ITL, CCSA, CISSP, ACCA och yrkesbevis som skatterevisor).

Vi har även ställt frågan om vilka hinder myndigheterna ser när det gäller att trygga internrevisionens kompetensförsörjning. Cirka 50 procent har då angett att de inte ser några sådana hinder. Av de cirka 50 procent som ser hinder för kompetensförsörjningen, har vi fått många svar och kommentarer, bland annat att:

- Tillgången på internrevisorer med rätt erfarenhet, kompetens och statlig erfarenhet är begränsad, särskilt utanför storstadsregionerna.
- Marknadsläget gör att det råder brist på duktiga internrevisorer och utbudet av internrevisorer med några års erfarenhet är begränsad.
- Löneskillnaderna jämfört med privat sektor försvårar.
- Det är stor brist på duktiga it-revisorer.
- Behovet av utbildningar är fortsatt stort, särskilt av kvalificerade utbildningar.
- Myndigheten måste vara en attraktiv arbetsgivare och ryktesrisken försvårar kompetensförsörjningen.
- Omlokaliseringen av myndigheten försvårar.
- Det är svårt att rekrytera när tjänsten som internrevisionschef är på halvtid.
- Det är sårbart med en enmansfunktion när internrevisionschefen blir sjuk eller slutar.

Vi tror att en ökad samordning mellan internrevisionsmyndigheterna kan bidra till att minska problemen med myndigheternas kompetensförsörjning. Det förändrar inte

⁴⁷ Det förekommer i flera fall att en internrevisor har flera certifieringar.

resursbehovet men ger tillgång till en breddad kompetens. En möjlighet för att underlätta en sådan samordning är om berörda myndigheter får undantag från kravet på att ha en anställd internrevisionschef.

4.12 Myndigheterna kvalitetssäkrar sin internrevision

Internrevisionen tillämpar god sed och de flesta myndigheter har former för att utvärdera internrevisionens prestationer genom intern- och extern kvalitetssäkring. Uppföljningen av resultatet från internrevisionens interna kvalitetsarbete kan dock förbättras. 25 procent av internrevisionsfunktionerna rapporterar inte resultatet av den interna kvalitetssäkringen till myndighetsledningen och 30 procent saknar en åtgärdsplan för att hantera eventuella brister och åtgärdsområden som framkommit.

Drygt 60 procent av de statliga internrevisionsfunktionerna är mycket små och består av en årsarbetskraft eller mindre. Det försvårar deras interna kvalitetsarbete.

ESV bedömer att en mer samordnad internrevision kan minska problemen med myndigheternas interna kvalitetsarbete.

Elva myndigheter har inte genomfört en extern kvalitetssäkring av sin internrevisionsfunktion under de senaste fem åren (2017 eller tidigare). ESV anser att det är viktigt att alla myndigheter genomför en sådan. Den externa kvalitetssäkringen av internrevisionen bör ingå som en del av myndighetens kvalitetsarbete. Vi anser att det dessutom är värdefullt för myndigheten att få en utomstående parts bedömning av internrevisionens verksamhet.

Myndigheternas tillämpning av god sed

Tabell 23 visar att myndigheternas internrevision tillämpar god sed.

Tabell 23 Internrevisionens bedrivande	2017	2016	2015
Internrevisionen bedrivs enligt god internrevisions- och internrevisorssed.	69	68	65

Svaren på frågorna 5 a, sammanställt i bilaga 3.

Myndigheterna bedömer att den statliga internrevisionen bedrivs enligt god internrevisions- och internrevisorssed. De har också svarat att de tillämpar internrevisionsförordningen med föreskrifter och allmänna råd när vi frågat om vilka standarder internrevisionen tillämpar. Därutöver hänvisar myndigheterna till den standard om yrkesmässiga riktlinjer för internrevision från IIA⁴⁸ som de följer.

⁴⁸ IIA:s International Professional Practice Framework (IPPF).

Myndigheternas former för att utvärdera av internrevisionen

Att internrevisionschefen utvecklar och upprätthåller ett program för kvalitetssäkring och kvalitetsförbättring som omfattar både intern och extern utvärdering tillhör god internrevisionsssed.

Tabell 24 visar myndigheternas former för att utvärdera sin internrevision.

Tabell 24 Utvärdering av internrevisionen	2017	2016	2015
Myndighetsledningen har i internrevisionens riktlinjer beslutat att det ska genomföras en extern utvärdering minst vart femte år.	65	59	59
Internrevisionen har ett internt kvalitetsprogram.	64	-	-
Resultatet av det interna kvalitetsarbetet har rapporterats till myndighetsledningen.	52	-	-
Internrevisionen har en åtgärdsplan för att hantera eventuella brister/utvecklingsområden som framkommit genom det interna kvalitetsarbetet.	48	-	-
Kvalitetssäkring genomförs av varje gransknings underliggande dokumentation (spårbarhet). (antal myndigheter)	65	-	-

Svaren på frågan 24c–f, 15 d sammanställt i bilaga 3.

Av myndighetsledningarnas riktlinjer för internrevisionen framgår att 94 procent har tagit ställning för att en extern kvalitetssäkring av internrevisionen ska genomföras minst vart femte år. Det är en ökning jämfört med tidigare år. ESV anser att det är bra om fler myndigheter genomför en extern utvärdering av sin internrevision. Den externa kvalitetssäkringen av internrevisionen är även en del av myndighetens kvalitetsarbete. Vi anser att det är värdefullt att myndigheten får en utomstående parts bedömning av internrevisionens verksamhet.

Internrevisionen har program för intern kvalitetssäkring i stor utsträckning (i 93 procent av myndigheterna). Uppföljning av resultatet från internrevisionens interna kvalitetssäkring kan dock förbättras. Av de som har ett internt kvalitetsprogram har 25 procent uppgett att man inte rapporterar resultatet av den interna kvalitetssäkringen till myndighetsledningen. Andelen myndigheter som uppgett att man inte har en åtgärdsplan för att hantera eventuella brister och åtgärdsområden som framkommit uppgår till 30 procent.

Av myndigheterna är det 94 procent som uppgett att de genomför en kvalitetssäkring av varje gransknings spårbarhet mot underliggande dokumentation.

Närmare hälften av de statliga internrevisionsfunktionerna är mycket små och består av en årsarbetskraft eller mindre. Det är någonting som försvårar deras interna kvalitetsarbete. Många av myndigheterna upplever dessutom att det finns problem kopplat till internrevisionens kompetensförsörjning.

ESV bedömer att en mer samordnad internrevision kan minska problemen i myndigheternas interna kvalitetsarbete.

Externa kvalitetssäkringar som genomförts under 2017

Nästan alla myndigheter har haft anledning att genomföra en extern kvalitetssäkring eftersom de haft internrevision under en femårsperiod. Den 31 december 2017 var det 64 myndigheter som hamnade inom riktlinjens femårsgräns för att genomföra en extern kvalitetssäkring.⁴⁹ Fem myndigheter hade ännu inte passerat femårsgränsen eftersom de inte varit internrevisionsmyndigheter i fem år den sista december 2017.

Under åren 2013 – 2017 har sammanlagt 53 myndigheter genomfört en extern kvalitetssäkring av internrevisionen. Därmed är det 83 procent av de 64 myndigheterna som uppfyllt kravet på en extern bedömning av internrevisionen.

I de fall myndigheterna har angett förklaringar till att den externa kvalitetssäkringen uteblivit har byte av internrevisionschef eller tidsbrist varit de vanligaste förklaringarna. Det är elva internrevisionsfunktioner⁵⁰ som inte har genomfört en extern kvalitetssäkring under de senaste fem åren (2017 eller tidigare):

- Göteborgs universitet
- Karlstads universitet
- Karolinska institutet
- Linnéuniversitetet
- Läke-medelsverket
- Länsstyrelsen i Jämtland
- Länsstyrelsen i Stockholm
- Rådet för europeiska socialfonden i Sverige (ESF-rådet)
- Stockholms universitet
- Styrelsen för internationellt utvecklingsarbete (SIDA)
- Umeå universitet.

Under 2017 var det fjorton myndigheter som genomförde en utvärdering av sin internrevision. Av rapporterna framgår att elva genomfördes av ett konsultföretag och tre med hjälp av andra statliga internrevisorer, så kallad peer review.

För samtliga myndigheter bedömdes bedrivandet av internrevisionsfunktionen stå i överensstämmelse med internrevisionsförordningen (med ESV:s föreskrifter och allmänna råd) samt med IIA:s riktlinjer⁵¹ för yrkesmässig internrevision (IPPF).

En viktig del av en extern kvalitetssäkring är de förbättringsförslag som redovisas i rapporterna eftersom de ger internrevisionsfunktionen en möjlighet att ytterligare förbättra sin verksamhet. Det har också blivit vanligt att myndigheten får

⁴⁹ De 64 myndigheterna var internrevisionsmyndigheter 2013 och var det fortfarande 2017.

⁵⁰ Av de elva myndigheterna är det tre, Linnéuniversitetet, Läke-medelsverket och Länsstyrelsen i Jämtland som aldrig genomfört en extern kvalitetssäkring.

⁵¹ IIA:s International Professional Practice Framework (IPPF)

förbättringsförslag som helt eller delvis riktar sig till internrevisionens uppdragsgivare.

Förbättringsförslag handlar i allmänhet om att följsamheten till författningar och god sed kan bli ännu bättre. Det är inte fråga om att myndigheten inte lever upp till sina åtaganden och skyldigheter.

Det finns många intressanta förbättringsförslag i de externa kvalitetssäkringarna. De handlar bland annat om internrevisionens syfte, befogenhet och ansvar, oberoende och objektivitet och om kvalitetssäkring. Förbättringsförslagen till de fjorton myndigheterna framgår av bilaga 6.

4.13 Uppgifter om internrevision från Riksrevisionens akter

För de flesta myndigheter utgör inte internrevisionens resultat underlag för Riksrevisionens ställningstaganden. Riksrevisionen använder däremot i flera fall resultatet som en del i sin omvärldsbevakning.

ESV har tagit del av det material som i Riksrevisionens akter handlar om internrevision. Riksrevisionen gör materialet till allmän handling när de lämnat myndigheternas revisionsberättelser för året. Sammanställningen som de tillhandahållit ESV avser revisionsåret 2016.

Tabell 25 visar hur Riksrevisionen har bedömt myndighetens internrevision för sitt revisionsarbete.⁵²

Tabell 25 Bedömning för anlitan­de av internrevision	2017⁵³	2016	2015
Internrevisionen är objektiv	-	63	55
Internrevisionen har relevant kompetens	-	60	55
Internrevisionen kan utföras på ett yrkesmässigt sätt	-	57	58
Internrevisionen samlar in tillräckliga revisionsbevis för Riksrevisionens bedömning	-	11	16
Riksrevisionen kan förlita sig på internrevisionens arbete	-	19	37

Riksrevisionens sammanställning till ESV.

Riksrevisionen får förlita sig på myndighetens internrevision men har endast i ett fåtal fall angett att de har använt sig av internrevisionens granskning för sin bedömning. Det beror sannolikt till stor del på att Riksrevisionens granskning huvudsakligen är inriktad på årsredovisningen och uttalandet om den samt på följsamhet till förordningen om intern styrning och kontroll. Internrevisionens

⁵² Practice Note to ISA 610 Using the Work of Internal Auditors. ISSAI 1610

⁵³ Uppgifterna inte tillgängliga vid tillfället för denna rapportering.

granskning av intern styrning och kontroll inriktar sig i stället på myndighetens verksamhet utifrån en revisionsplan som är beslutad av myndighetsledningen.

Riksrevisionen tar del av internrevisionens rapporter och gör en bedömning av om de kan användas som underlag för myndighetens revisionsberättelse.

Vanligtvis träffar Riksrevisionen internrevisionsfunktionerna och tar del av planering och rapportering. För de flesta internrevisionsfunktionerna har Riksrevisionen då genomfört någon form av bedömning av:

- relevansen i internrevisionens arbete
- internrevisionens objektivitet
- internrevisionens professionalism
- internrevisionens kompetens
- kommunikationen med internrevisionen
- internrevisionens bedrivande
- om internrevisionens revisionsbevis är tillräckliga
- ifall Riksrevisionen kan förlita sig på internrevisionens arbete.

Av materialet framgår att det oftast finns förutsättningar för en god kommunikation mellan internrevisionen och Riksrevisionen.

Riksrevisionen har i fyra fall uppgett att internrevisionen kan anses ha begränsad objektivitet. Begränsad objektivitet har bedömts föreligga på grund av att internrevisionschefen varit internrekryterad.

På frågorna om bedömningen av internrevisionens kompetens, professionalism och kommunikation har Riksrevisionen i stort sett svarat positivt enligt materialet. I ett fall har en sådan fråga besvarats negativt eftersom internrevisionschefen i det fallet saknat utbildning i och erfarenhet av internrevision. Man bör notera att dessa uppgifter rör förhållanden under 2016.

Av materialet att döma verkar det inte vara vanligt att Riksrevisionen gör en mer ingående bedömning av internrevisionens arbete genom att gå igenom granskningsdokumentation. Anledningen till att man inte gör det är att Riksrevisionen i mycket liten utsträckning använder internrevisionens rapporter som revisionsbevis för sitt uttalande i revisionsberättelserna.

5 Om intern styrning och kontroll och internrevision

I det här kapitlet berör vi ESV:s regeringsrapporter om förordningen om intern styrning och kontroll i avsnitt 5.1. I avsnitt 5.2 berättar vi om vilket stöd myndigheterna ser behov av för sitt arbete med intern styrning och kontroll och internrevision. Avsnitt 5.3 handlar om vikten av internrevisionens interna kvalitetsarbete. I 5.4 svarar vi på frågan om varför det, trots att myndighetsledningen bedömt att den interna styrningen och kontrollen är betryggande, ändå kan bli fel i förvaltningen.

5.1 ESV:s regeringsuppdrag om förordningen om intern styrning och kontroll

Under 2017 har ESV genomfört ett regeringsuppdrag om hur internrevisionsmyndigheterna tillämpar förordningen om intern styrning och kontroll. I rapporten Tillämpningen av förordningen om intern styrning och kontroll (ESV 2017:65) gav vi ett förslag på vilka delar i regelverket vi anser bör förändras. Uppdraget avrapporterades i september 2017.

ESV fick under hösten 2017 i fortsatt uppdrag att, utifrån bedömningarna i den förtä rapporten, lämna förslag till förordningsändringar. Rapporten, Utvecklad intern styrning och kontroll (ESV 2018:20) lämnades till regeringen den 15 februari 2018.

Förslaget till förordningsändringar berör §§ 2, 3, 4 och 6 i förordning om intern styrning och kontroll, 2 kap 8 § i förordning om årsredovisning och budgetunderlag samt en följdändring i 4 § internrevisionsförordningen.

Regeringen har skickat ut rapporten Utvecklad intern styrning och kontroll på remiss till 25 myndigheter. Remisstiden går ut den 20 april. Efter det kommer regeringen att ta ställning till våra förslag till förordningsändringar. Utifrån de förordningsändringar som beslutas kommer ESV att ta fram nya föreskrifter och allmänna råd till de berörda förordningarna och därefter uppdatera vårt stöd i bland annat handledningar.

5.2 Vilket stöd har myndigheterna behov av?

Vi har, liksom tidigare år, frågat myndigheterna om vilket stöd de har behov av inom områdena internrevision och intern styrning och kontroll. Se bilaga 7.

Frågan är ställd så att den även ska omfatta stöd från andra än ESV. Det är för att ge en mer heltäckande bild av behovet. När det gäller stödet till de statliga internrevisorerna tillhandahåller exempelvis Internrevisorernas förening kurser riktade till

internrevisorer i större utsträckning än ESV. Internrevisorernas förening har även ett mycket aktivt nätverk för offentliganställda internrevisorer.

Liksom tidigare år är det störst efterfrågan på utbildningar, seminarier och nätverk med erfarenhetsutbyte. Det gäller såväl inom områdena internrevision som inom intern styrning och kontroll. Man efterfrågar också råd och stöd, och då bland annat inom området intern styrning och kontroll, personuppgiftsbehandling (GDPR) och informationssäkerhet.

ESV har under 2017 anordnat tre nätverksträffar och en utbildning riktad till statliga internrevisorer. Vi har även haft ett frukostmöte kring den regeringsrapport om statlig internrevision och intern styrning och kontroll⁵⁴ som lämnades 2017. När det gäller området intern styrning och kontroll har året präglats av arbetet med de två regeringsrapporterna om förordningen om intern styrning och kontroll. Det har också medfört träffar med personer som arbetar med intern styrning och kontroll och internrevision. Flera av träffarna har vi webbsänt och av kommentar från myndigheterna att döma verkar det ha varit uppskattat. Vi har därför för avsikt att fortsätta med webbsändningar vid framtida träffar.

När det gäller intern styrning och kontroll finns det några myndigheter som efterfrågar stöd utifrån de förslag som ESV lämnat i regeringsrapporten Utvecklad intern styrning och kontroll. Om hela eller delar av förslaget medför ändringar i regleringen kommer ESV att behöva anpassa stödet till myndigheterna.

Rådgivning och stöd är efterfrågat av båda grupperna. Vi svarar alltid på de frågor som kommer in via e-post och telefon. Av vissa av kommentarerna i enkäten kan man dock ana att kunskapen om att det går att ställa frågor till oss inte alltid är så stor. ESV har som mål att alla ska känna till det stöd ESV ger.

5.3 Internrevisionens interna kvalitetsarbete – varför är det viktigt?

En trend vi ser är att vikten av internrevisionens interna kvalitetsarbete betonas alltmer. Det interna kvalitetsarbetet ska leda till förbättringar i internrevisionens arbete och ESV har därför försökt lyfta fram vikten av ett sådant kvalitetsarbete. Vi publicerade en handledning om internt kvalitetsarbete redan 2010. När handledningen En introduktion till den statliga internrevisionen publicerades integrerades den äldre handledningen i den.

⁵⁴ Regeringsrapport Redovisning över den statliga internrevisionen och myndigheternas interna styrning och kontroll 2017, ESV 2017:14

Det interna kvalitetsarbetet har flera syften. Dels handlar det om att internrevisionen ska följa upp att man följer den reglering och de standards som gäller för yrkesmässig internrevision, men även att följa upp att internrevisionen efterlever de riktlinjer som myndighetsledningen beslutat om. Internrevisionen har även egna styrdokument och en revisionshandbok där det framgår hur internrevisionens arbete ska bedrivas. De bör också följas upp. Det interna kvalitetsarbetet kan även innefatta uppföljningar av hur myndighetsledningen och de som granskats uppfattar internrevisionens arbete. Resultatet av det interna kvalitetsarbetet ska enligt god sed kommuniceras till myndighetsledningen.

En uppföljning av hur internrevisionen efterlever internrevisionsförordningen sker när internrevisionen besvarar frågorna i ESV:s årliga enkät om internrevision och intern styrning och kontroll som kopplar till internrevisionsförordningen. Myndighetens uppföljning i övrigt som inte gäller den statliga särarten omfattas av god sed (se avsnitt 4.11). Paragraferna i IIA:s standards får därför gås igenom särskilt.

I det interna kvalitetsarbetet ingår även uppföljning av den dokumentation som gjorts i granskningarna. Tanken är här att dokumentationen och rapporteringen ska kvalitetssäkras av någon annan än den som upprättat dokumentationen eller skrivit rapporten. Det ställer till särskilda problem för enmansfunktioner, som i dagsläget utgör cirka två tredjedelar av alla internrevisionsmyndigheter. Det förekommer att enmansfunktioner ger varandra stöd i detta men vi vet inte hur vanligt det är. Vi skulle dock gärna se att den här typen av samarbete utökades. Det finns även andra alternativ. Stöd i det interna kvalitetsarbetet kan köpas upp som en tjänst externt. Det är något vi har sett exempel på tidigare. Ett annat alternativ är att internrevisionen försöker hitta en person med lämpliga kvalifikationer internt i myndigheten. I de fallen får det inte vara någon som internrevisionen normalt granskar.

Ett väl genomfört internt kvalitetsarbete utgör även en god grund när internrevisionen sedan genomför en extern kvalitetssäkring. Den externa kvalitetssäkringen av internrevisionen är, i sin tur, en del av myndighetens kvalitetsarbete. Vi anser att det är värdefullt för myndigheten att få en utomstående parts bedömning av internrevisionens verksamhet. I samband med de externa kvalitetssäkringarna lämnas konstruktiva förbättringsförslag. Förslag som lämnats i myndigheternas externa kvalitetssäkringar under 2017 finns att ta del av i bilaga 6.

5.4 Ändå blir det fel i förvaltningen

Den stora majoriteten av myndigheter redovisar att de har en betryggande intern styrning och kontroll. Trots att myndighetsledningen har säkerställt en betryggande intern styrning och kontroll samt inrättat internrevision kan det bli fel i verksamheten. ESV har fått ett flertal frågor om hur det hänger ihop.

Intern styrning och kontroll gäller myndighetsledningens styrning av och kontroll över verksamheten, inte regeringens styrning av och kontroll över myndighetsledningen. Inte heller myndighetens riskanalys gäller myndighetsledningen, den avser myndigheten i övrigt. Fel som beror på myndighetsledningens beslut är därför inte detsamma som att det finns en brist i den interna styrningen och kontrollen.

Det är inte möjligt att bedriva en verksamhet utan att det finns några risker. Det gör att det alltid kommer att finnas risker som myndighetsledningen har accepterat. Ett fel som uppkommer kan därför vara inom vad som är en accepterad risk i verksamheten. Det är svårt att kommunicera något annat än en rättssäker förvaltning även om verksamheten inte kan vara absolut säker. Det finns alltid en sannolikhet för att fel uppstår så länge alternativet inte är att avstå från att genomföra verksamheten. Fel, hur oönskade de än må vara, som inträffar inom vad som är en accepterad risk visar *inte* en brist i den interna styrningen och kontrollen. Hit kan vi exempelvis räkna felaktiga utbetalningar från välfärdssystem som inte kan förhindras genom att sluta att göra utbetalningar.

Ett fel kan naturligtvis också bero på en brist i den interna styrningen och kontrollen. Det kan till exempel vara då de väsentliga riskerna inte är aktuella eller att de nödvändiga åtgärderna inte vidtas. Om det finns en sådan brist ska myndigheten ha upplyst om det i årsredovisningen. En brist behöver dock inte alltid vara känd. Utifrån bästa kunskap kan bedömningen att det är en betryggande intern styrning och kontroll vara den rätta. Det okända är en osäkerhet som de facto är accepterad.

Riskhantering och internrevision är inte en garanti. Det är en försäkran (engelska: assurance) om att riskerna i verksamheten kan accepteras. Myndighetens riskanalys är inte heller uttömmande, det finns alltid oidentifierade omständigheter som utgör risk. Inte heller kan internrevisionens bedömning av risker vara uttömmande. Omständigheter som utgör risk kan därför falla utanför internrevisionens granskning.

Intern styrning och kontroll kan inte ensamt förhindra fel i verksamheten. Vad som händer och sker i verksamheten, önskat eller oönskat, påverkas av alla delar av statlig ekonomistyrning även dit riskhantering och internrevision inte når.

Detta innebär att det även i fortsättningen kommer att finnas myndigheter som redovisar att de har en betryggande intern styrning och kontroll samtidigt som fel i verksamheten uppkommer. Med en betryggande intern styrning och kontroll bör dessa fel dock bli färre än vad som annars skulle vara fallet.

Referenser

Riksrevisorernas årliga rapport 2017. Riksrevisionen
Tillämpningen av förordningen om intern styrning och kontroll. ESV 2017:65
Utvecklad intern styrning och kontroll. ESV 2018:20
Myndigheters strategiska it-projekt, it-kostnader och mognad – It-användningsuppdraget (ESV 2018:30).
Practice Note to ISA 610 Using the Work of Internal Auditors. ISSAI 1610
Coordination and Cooperation between SAIs and Internal Auditors in the Public Sector. INTOSAI GOV 9150.
Granskning av Transportstyrelsens upphandling av it drift. Ds 2018:6

Lagar och förordningar

Anslagsförordning (2011:223)
Förordning (2007:603) om intern styrning och kontroll
Förordning (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter
Förordning (2000:606) om myndigheternas bokföring
Förordning (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag
Förordning (2017:170) om statliga myndigheters betalningar och medelsförvaltning
Förordning (1995:1300) om statliga myndigheters riskhantering
Förvaltningslag (2017:900)
Internrevisionsförordning (2006:1228)
Myndighetsförordning (2007:515)
Säkerhetsskyddsförordning (1996:633)

Bilaga 1 Internrevisionsmyndigheter som ingår i redovisningen

Myndigheter efter ledningsform och departement

Myndighet	Ju	UD	Fö	S	Fi	U	M	N	Ku	A	ledning	sd ⁵⁵
Affärsverket svenska kraftnät							X				styrelse	
Arbetsförmedlingen										X	styrelse	x
Boverket							X				chef	
Centrala studiestödsnämnden						X					chef	x
Domstolsverket ⁵⁶	X										chef	x
E-hälsomyndigheten				X							styrelse	
Finansinspektionen					X						styrelse	
Fortifikationsverket			X								styrelse	x
Försvarets materielverk			X								styrelse	x
Försvarsmakten			X								chef	x
Försäkringskassan				X							styrelse	x
Göteborgs universitet						X					styrelse	x
Havs- och vattenmyndigheten							X				chef	
Inspektionen för vård och omsorg				X							chef	
Kammarkollegiet					X						chef	x
Karlstads universitet						X					styrelse	
Karolinska institutet						X					styrelse	
Kriminalvården	X										chef	x
Kronofogdemyndigheten					X						chef	
Kungliga tekniska högskolan						X					styrelse	x
Lantmäteriverket								X			styrelse	x
Linköpings universitet						X					styrelse	x
Linnéuniversitetet						X					styrelse	
Luffartsverket								X			styrelse	x
Luleå tekniska universitet						X					styrelse	
Lunds universitet						X					styrelse	x
Läkemedelsverket				X							chef	
Länsstyrelsen i Jämtlands län					X						chef	
Länsstyrelsen i Norrbottens län					X						chef	
Länsstyrelsen i Skåne län					X						chef	
Länsstyrelsen i Stockholms län					X						chef	
Länsstyrelsen i Västerbottens län					X						chef	
Länsstyrelsen Västra Götalands län					X						chef	
Malmö universitet ⁵⁷						X					styrelse	
Migrationsverket	X										chef	x

⁵⁵ Myndigheter som ska lämna särskild dokumentation som underlag för årsredovisningen för staten.

⁵⁶ Myndigheten lämnar en årsredovisning för Sveriges domstolar.

⁵⁷ f.d. Malmö högskola.

Departement	Ju	UD	Fö	S	Fi	U	M	N	Ku	A		sd
Mittuniversitetet						X					styrelse	
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	X										chef	
Myndigheten för yrkeshögskolan						X					chef	
Naturvårdsverket						X					chef	x
Pensionsmyndigheten				X							chef	x
Polismyndigheten	X										chef	x
Riksgäldskontoret					X						chef	x
Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige										X	chef	
Skatteverket					X						chef	x
Skogsstyrelsen								X			styrelse	
Socialstyrelsen				X							styrelse	x
Specialpedagogiska skolmyndigheten						X					chef	
Statens energimyndighet								X			chef	
Statens fastighetsverk					X						styrelse	x
Statens institutionsstyrelse				X							chef	
Statens jordbruksverk ⁵⁸								X			chef	x
Statens kulturråd									X		styrelse	
Statens servicecenter					X						styrelse	
Statens skolverk						X					chef	x
Statens tjänstepensionsverk				X							styrelse	x
Statistiska centralbyrån					X						chef	
Stockholms universitet						X					styrelse	x
Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete		X									styrelse	x
Sveriges lantbruksuniversitet								X			styrelse	x
Tillväxtverket								X			styrelse	x
Totalförsvarets forskningsinstitut			X								styrelse	
Trafikverket								X			styrelse	
Transportstyrelsen								X			styrelse	
Tullverket					X						chef	x
Umeå universitet						X					styrelse	x
Universitets- och högskolerådet						X					styrelse	
Uppsala universitet						X					styrelse	x
Åklagarmyndigheten	X										chef	
Örebro universitet						X					styrelse	
<i>Antal styrelsemyndigheter</i>	<i>0</i>	<i>1</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>3</i>	<i>15</i>	<i>1</i>	<i>7</i>	<i>1</i>	<i>1</i>	<i>38</i>	
<i>Antal enrådighetsmyndigheter</i>	<i>6</i>	<i>0</i>	<i>1</i>	<i>4</i>	<i>12</i>	<i>5</i>	<i>2</i>	<i>2</i>	<i>0</i>	<i>1</i>	<i>31</i>	
Antal myndigheter	6	1	4	8	15	20	3	9	1	2	69	33
<i>Myndigheternas instruktioner och Regeringskansliets instruktion.</i>												

⁵⁸ Myndigheten ska bedriva internerrevision av EU-stöden inom berörda myndigheter.

Bilaga 2 Oegentlighetsrisker i verksamheten

Tabellen visar omständigheter (händelser eller förhållanden) som myndigheterna har angett.

Oegentlighetsrisker i verksamheten

myndighetsutövning och beslut

stöd och bidrag, bidrag (flera), exportstöd, tillsyns- och tillståndsverksamhet, tillstånds- och tillsynsverksamheten, bidragshantering, tillsyn/prövning, ärendehandläggning (flera), bedömning av ansökan, bidrag till enskild och företag, ärendehandläggning med väntetider och kö, bidragsutbetalning, tillsyn, statsbidrag, plagiering vid examination, examina, antagning, myndighetsbeslut, EU-medel

informationsförsörjning och informationssäkerhet

IT, otillåtna slagningar, behörighet, attestbefogenhet, ansvarsområden (exempelvis inköp och attest av egna inköp), dataintrång, informationssäkerhet (inklusive IT-säkerhet), intrång i IT-system, nyttja information för egen vinning, infrastruktur, cyber och IT i dator, mobila enheter, nät, motståndskraft, återhämtning, mail

inköp och upphandling

inköp- och upphandling (flera), upphandling (flera), byggverksamhet efter upphandling, upphandling inom fastighet, decentraliserade inköp, fastighet, fakturor, leverantör (flera)

Betalningar

utbetalning, stora ekonomiska flöden, utbetalning, utbetalning, utbetalning av stora mängder pengar, finansiella flöden, utbetalning, betalning av leverantörfakturor, penningtvätt

Personssäkerhet

hot och våld

Medarbetare

lön och ersättning, kontaktulägg och liknande i internationell verksamhet, tjänsteresa, bisyssla (flera), tjänsteresa utomlands, jäv, vänskap

Kompetensförsörjning

Rekrytering

styr- och stödverksamhet

styrmedel och fastighetsekonomi, ekonomi (flera), ledning, kontroll

Kärnverksamhet

forskning, decentraliserad och omfattande verksamhet inom främst forskningsgrupper där medel ligger långt ut i verksamheten, forskning, operativa områden, premiepension fondtorget, Internationell verksamhet, lönegaranti, prospekt, värdehandlingar

Svaren på fråga 19 b.

Bilaga 3 Information om internrevision och intern styrning och kontroll

Informationen är inhämtad från 69 myndigheter. I kolumnen Antal framgår svaret ja om det inte av frågan framgår något annat.

Internrevision och intern styrning och kontroll

Fråga	Antal
1. Organisering av myndighetens internrevision	
a. Leds internrevisionen av en chef?	68
b. Är internrevisionschefen anställd av myndigheten?	69
c. Är internrevisionen inrättad direkt under myndighetsledningen?	69
d. Är internrevisionen självständig i förhållande till den granskade verksamheten?	69
2. Internrevisionens uppgift	
a. Har internrevisionen granskat myndighetens process för intern styrning och kontroll?	66
b. Har internrevisionen lämnat förslag till förbättringar av myndighetens process för intern styrning och kontroll?	68
3. Granskningens inriktning	
a. Har internrevisionen granskat utifrån en analys av verksamhetens risker?	69
b. Har internrevisionen bedömt risken för otillbörlig påverkan, bedrägeri eller annan oegentlighet i analysen av verksamhetens risker?	69
4. Råd och stöd från internrevisionen	
a. Har internrevisionen lämnat råd och stöd till myndighetens styrelse och chef?	66
5. Internrevisionens bedrivande	
a. Bedrivs internrevision enligt god internrevisions- och internrevisorssed?	69
6. Redovisning och rapportering till myndighetsledningen	
a. Har internrevisionen redovisat resultatet av granskningen i form av iakttagelser och rekommendationer?	69
b. Har internrevisionen rapporterat sina iakttagelser och rekommendationer till myndighetsledningen?	69
c. Har internrevisionen rapporterat resultatet av granskningen efter varje avslutad granskning?	69
d. Har internrevisionschefen avgjort vilka iakttagelser som ska rapporteras till myndighetsledningen?	69
7. Beslut av internrevisionens uppdragsgivare	
a. Har myndighetsledningen beslutat om riktlinjer för internrevisionen?	69
b. Är internrevisionens riktlinjer aktuella?	63
c. Har myndighetsledningen beslutat om en revisionsplan för internrevisionen?	69
d. Har myndighetsledningen beslutat om åtgärder med anledning av de iakttagelser och rekommendationer som internrevisionen rapporterat?	68

8.	Internrevisionens tillgång till uppgifter	
a.	Har myndighetsledningen sett till att internrevisionen fått tillgång till de uppgifter och upplysningar som den behövt för att fullgöra sitt uppdrag?	69
9.	Säkerställt intern styrning och kontroll	
a.	Har myndighetsledningen beslutat en arbetsordning?	69
b.	Har myndighetsledningen beslutat om en verksamhetsplan?	68
c.	Har myndigheten verkat för att genom samarbete med myndigheter och andra ta till vara de fördelar som kan vinnas för enskilda samt för staten som helhet?	68
d.	Har myndigheten identifierat vilka risker för skador eller förluster som finns i verksamheten?	64
e.	Har myndigheten vidtagit lämpliga åtgärder för att begränsa risker och förebygga skador och förluster?	64
f.	Har myndigheten med säkerhetsanalys undersökt vilka uppgifter i verksamheten som ska hållas hemliga med hänsyn till rikets säkerhet och vilka anläggningar som kräver ett säkerhetsskydd med hänsyn till rikets säkerhet eller skyddet mot terrorism?	58
g.	Har myndigheten i syfte att stärka sin egen och samhällets krisberedskap analyserat om det finns sådan sårbarhet eller sådana hot och risker inom myndighetens ansvarsområde som synnerligen allvarligt kan försämra förmågan till verksamhet inom området?	56
h.	Har myndigheten analyserat de risker som är förknippade med myndighetens betalningar i syfte att öka säkerheten i statens betalningsmodell?	67
10.	Processen för intern styrning och kontroll	
a.	Har myndigheten identifierat omständigheter som utgör risk för att de krav som följer av ansvaret för verksamheten inte fullgörs?	68
b.	Har myndigheten vidtagit åtgärder som är nödvändiga för att de krav som följer av ansvaret för verksamheten ska fullgöras med rimlig säkerhet?	69
c.	Har myndigheten systematiskt och regelbundet följt upp om de identifierade riskerna är aktuella och om vidtagna åtgärder är nödvändiga för att fullgöra kraven som följer av ansvaret för verksamheten?	69
d.	Har myndigheten systematiskt och regelbundet bedömt om det vid myndigheten finns en process för intern styrning och kontroll som fungerar på ett betryggande sätt?	69
11.	Interna föreskrifter för anställda i myndigheten	
a.	Har myndigheten de interna föreskrifter för verksamheten som behövs för att se till att de anställda är väl förtrogna med målen?	69
b.	Har myndigheten de interna föreskrifter för verksamheten som behövs för att ta till vara och utveckla de anställdas kompetens och erfarenhet?	69
c.	Har myndigheten de interna föreskrifter för verksamheten som behövs för att vid anställning fästa avseende bara vid sakliga grunder?	69
d.	Har myndigheten de interna föreskrifter för verksamheten som behövs för att göra de anställda väl förtrogna med vilka slags förhållanden som kan rubba förtroendet för opartiskhet i arbetet eller skada myndighetens anseende?	67
12.	Digitalisering	
a.	Har myndigheten de styr- och uppföljningsprocesser som behövs för att upprätthålla en betryggande intern styrning och kontroll av myndighetens it verksamhet?	65

b.	Har myndigheten de styr- och uppföljningsprocesser som behövs för att upprätthålla en betryggande intern styrning och kontroll av myndighetens arbete med att utveckla verksamhetens processer med stöd av it (digitalisering)?	63
c.	Har internrevisionen granskat hur myndigheten upprätthåller en betryggande intern styrning och kontroll av myndighetens it verksamhet?	51
d.	Har internrevisionen granskat hur myndigheten upprätthåller en betryggande intern styrning och kontroll av myndighetens arbete med att utveckla verksamhetens processer med stöd av it (digitalisering)?	40
13.	Internrevisionens förutsättningar	
a.	Har internrevisionschefen lönesamtal med sin uppdragsgivare?	55
b.	Har internrevisionen en budget för att genomföra granskning enligt revisionsplanen?	68
c.	Godkänner internrevisionens uppdragsgivare internrevisionens budget?	63
d.	Har myndigheten genomfört en analys av internrevisionens resursbehov (antal medarbetare)?	50
e.	Godkänner internrevisionens uppdragsgivare anställning av internrevisionschefen?	67
f.	Har internrevisionen (i styrelsemyndigheter) en given plats vid styrelsemöten när frågor om intern styrning och kontroll (inklusive riskhantering) eller strategiska frågor diskuteras?	38
14.	Internrevisionens bidrag till förbättringar	
a.	För vilket av de områden som internrevisionen har granskat under 2017 har iakttagelserna och rekommendationerna haft eller kan få störst betydelse för att förbättra myndighetens interna styrning och kontroll?	Bilaga 5
15.	Genomförd granskning	
a.	Ange antal granskningar som var upptagna i revisionsplanen?	427
b.	Ange antal granskningar från revisionsplanen som är rapporterade till myndighetsledningen?	292
c.	Fritextfält – svaret redovisas ej här.	
d.	(ska stå 15 d) Genomförs kvalitetssäkring av varje gransknings underliggande dokumentation (spårbarhet/röd tråd)?	65
16.	Granskningens rekommendationer och åtgärder	
a.	Ange antal rekommendationer som internrevisionen har redovisat till myndighetsledningen med anledning av granskningen?	1786
b.	Ange antal rekommendationer som myndighetsledningen accepterat med beslut om åtgärder?	1573
17.	Beredning och föredragning av beslut om åtgärder	
a.	Har myndigheten en fungerande process för att bereda förslag till åtgärder inför myndighetsledningens beslut om praktiska åtgärder med anledning av internrevisionens iakttagelser och rekommendationer?	67
b.	Har styrelsen en grupp av ledamöter ur styrelsen (s.k. revisionsutskott) som bereder förslag till beslut om åtgärder med anledning av internrevisionens iakttagelser och rekommendationer?	19
c.	Har myndigheten en fungerande process för att säkerställa att myndighetsledningens beslut om åtgärder med anledning av internrevisionens rekommendationer blir genomförda?	62

d.	Har internrevisionen lämnat återrapportering till myndighetsledningen om i vilken utsträckning myndigheten har hanterat tidigare års iakttagelser och rekommendationer?	69
18.	Analys av risker i verksamheten	
a.	Har internrevisionen informerat myndighetsledningen om sin bedömning av myndighetens risker i verksamheten?	68
b.	Har internrevisionen gjort bedömningen att myndighetsledningen accepterar för stora risker i verksamheten för att kunna fullgöra ansvaret för verksamheten?	4
19.	Förebygga otillbörlig påverkan, bedrägeri eller annan oegentlighet	
a.	Har myndigheten identifierat omständigheter som utgör risk för otillbörlig påverkan, bedrägerier eller annan oegentlighet?	55
b.	Om Ja på fråga 19 a: Inom vilket område har riskerna huvudsakligen identifierats?	Bilaga 2
c.	Har myndigheten vidtagit åtgärder för att hantera risken för otillbörlig påverkan, bedrägeri eller annan oegentlighet?	61
d.	Har internrevisionen granskat risken för otillbörlig påverkan, bedrägeri eller annan oegentlighet som en särskild granskning?	32
e.	Har internrevisionen granskat risken för otillbörlig påverkan, bedrägeri eller annan oegentlighet som en del i de granskningar som genomförts?	59
20.	Försäkran från internrevision	
a.	Lämnar internrevisionen ett omdöme om den interna styrning och kontrollen i rapporteringen till myndighetsledningen för de områden som granskats?	62
b.	Har internrevisionen, (utöver vad som efterfrågats ovan i 20 a), lämnat ett övergripande omdöme till myndighetsledningen om den interna styrningen och kontrollen?	12
c.	Om Ja på fråga 20 b: Ange hur det övergripande omdömet formulerats och på vilket sätt det övergripande omdömet rapporterats. Ange även till vilka områden omdömet har avgränsats till?	Bilaga 4
21.	Samordnad internrevision	
a.	Har myndigheten förlitat sig på granskning som är utförd av annan myndighets internrevision?	4
b.	Fritextfält – svaret redovisas ej här.	
c.	Har internrevisionen förlitat sig på andra granskningsfunktioner?	11
d.	Fritextfält – svaret redovisas ej här.	
22.	Kompetensförsörjning för internrevision	
a.	Har internrevisionschefen tagit fram en relevant kompetensförsörjningsplan för internrevisionsfunktionen?	43
b.	Har alla internrevisorer en individuell utvecklingsplan?	47
c.	Fritextfält – svaret redovisas ej här.	
23.	Internrevisionens kompetens och erfarenhet	
a.	Ange antalet internrevisorer som vid utgången av föregående år har ett för myndigheten relevant yrkesbevis för utövande av internrevision.	52
b.	Fritextfält – svaret redovisas ej här.	
c.	Ange nedlagd tid i timmar under föregående år för internrevisionens kompetensutveckling.	11 173

24. Intern och extern utvärdering av internrevision	
a. Fritextfält – svaret redovisas ej här.	
b. Fritextfält – svaret redovisas ej här.	
c. Har myndighetsledningen, i riktlinjerna till internrevisionen, beslutat att det ska genomföras en extern utvärdering av internrevisionens verksamhet åtminstone en gång vart femte år?	65
d. Har internrevisionen ett internt kvalitetssäkringsprogram?	64
e. Har resultatet av det interna kvalitetsarbetet rapporterats till myndighetsledningen?	52
f. Har internrevisionen en åtgärdsplan för att hantera eventuella brister/utvecklingsområden som framkommit genom det interna kvalitetsarbetet?	48
25. Myndighetens resurser för internrevision	
a. Ange antalet anställda personer vid myndighetens internrevision den 31 december 2017.	155
b. Ange antalet årsarbetskrafter under 2017 inom myndighetens internrevision.	145
c. Ange arbetad tid som årsarbetskrafter under föregående år för köpta tjänster för internrevision.	5
d. Är myndighetens internrevisionschef även anställd vid annan myndighet?	4
e. Fritextfält – svaret redovisas ej här.	
26. Myndighetens behov av stöd inom internrevision och intern styrning och kontroll	
a. Vilket behov av stöd har myndigheten inom områdena internrevision och intern styrning och kontroll?	Bilaga 7

Myndigheternas lämnade uppgifter i modulen Internrevision i Hermes.

Bilaga 4 Internrevisionens omdömen om intern styrning och kontroll

- Det har vid internrevisionens granskningar inte framkommit något som tyder på att den interna styrningen och kontrollen vid myndigheten inte skulle vara god. De under år 2017 genomförda granskningarna har påvisat vissa brister men sammantaget är dessa inte av den omfattningen att de påverkar den generella bedömningen av den interna styrningen och kontrollen.
- Mot bakgrund av genomförda granskningar under 2017 anser internrevisionen att myndigheten ännu inte har etablerat ett system för intern styrning och kontroll som i tillräcklig grad svarar upp mot organisationens långtgående delegering.
- Undertecknad bedömer att den interna styrningen och kontrollen är tillfredsställande inom myndigheten även om det finns utrymme för en del förbättringar som också framgått av internrevisionens rapportering under 2016. Den interna styrningen och kontrollen bedöms utifrån de granskningar som gjorts och den allmänna uppsikt som internrevisionen haft under 2016 och fram till idag.
- Enligt internrevisionens uppfattning är myndighetens interna styrning och kontroll i allt väsentligt betryggande. Internrevisionen har inte funnit några brister som är av karaktären att de bör redovisas i årsredovisningen.
- Utifrån internrevisionens iakttagelser samt myndighetens vidtagna åtgärder bedömer internrevisionen att den interna styrningen och kontrollen med rimlig säkerhet kan anses ha varit betryggande under året.
- Revisionsåret 201X är ännu inte avslutat. De granskningar som genomförts hittills visar att det finns möjligheter att förbättra den interna styrningen och kontrollen och att det finns vissa brister som bör åtgärdas. Internrevisionen bedömer dock inte att någon av de brister som framkommit är av den arten att de bör redovisas i Generaldirektörens intyg om intern styrning och kontroll. Det har inte heller framkommit några brister av denna karaktär i internrevisionens övriga verksamhet. Utifrån internrevisionens verksamhet finns det alltså inte några skäl att redovisa brister när bedömningen om intern styrning och kontroll görs i årsredovisningen.

- Efter den översiktliga granskning som genomförts har inte internrevisionen något att erinra mot generaldirektörens bedömning att den interna styrningen och kontrollen vid myndigheten är betryggande.
- Med utgångspunkt från den genomförda granskningen samt uppföljningen av vidtagna åtgärder med anledning av denna, bedömer internrevisionen att den interna styrningen och kontrollen med rimlig säkerhet kan anses ha varit betryggande.

Utöver de exempel på uttalanden som lämnats har fyra myndigheter uppgivit att de lämnar en så kallad negativ försäkran. (Exempelvis: Internrevisionen har inte gjort några iakttagelser som ger anledning att anta att myndighetens interna styrning och kontroll inte skulle vara betryggande.)

Svaren på fråga 20 c.

Bilaga 5 Internrevisionens bidrag till förbättringar

Områden som internrevisionsfunktionerna granskat under 2017 som myndigheterna bedömer får störst betydelse för att förbättra myndigheternas interna styrning och kontroll:

Granskningar med störst betydelse för intern styrning och kontroll

Verksamhet (kärnprocesser)

Aktivitetsstöd
 Ansökningstjänst i NYPS
 Assistansersättning
 Ansökningar – kvalitetsarbete vid bedömningar
 Elevers säkerhet i specialsolan
 EU-program
 Folkbokföring
 Grundutbildningen
 Handläggning av bedrägeriärenden
 Institutionsgranskningar
 Korruption – Myndighetens åtgärder
 Kursplaner
 Lagring av forskningsdata
 Nyckelkontroller
 Oegentligheter
 Projekt och byggherreorganisationen
 Rättslig kvartalsuppföljning
 Samhällsskydd och beredskapsfrågor
 Skyddsrum
 Statsbidrag
 Stöd och bidrag

Administration (stöd- och styrprocesser)

Anläggningstillgångar
 Avgifter
 Avtalshantering
 Behörighetshantering
 Dataskyddsförordningen
 Ekonomitransaktioner
 Etik
 Hantering av personuppgifter
 Inköp
 Informationssäkerhet
 Informationssäkerhet, it och it-säkerhet
 Intern styrning och kontroll – Digitala media
 Intern styrning och kontroll – Generaldirektörens bedömning i årsredovisningen
 Intern styrning och kontroll - Kartläggning avdelning
 Intern styrning och kontroll - Konsultanvändning
 Intern styrning och kontroll – Lönegarantiutbetalningar
 Intern styrning och kontroll – Övrigt
 It förvaltning och utveckling

Kompetensförsörjning
Kontinuitets och avbrottsplanering
Kontinuitets och incidenthantering
Ledningsprocessen
Lärande i organisationen
Medarbetarenkäten
Medelshantering
Organisationsenheter
Riksarkivets föreskrifter om arkivhantering
Regelefterlevnad – Internt
Resursplanering
Riskhantering och riskhanteringsprocessen
Styr- och kontrollprocessen
Tidredovisning
Upphandling
Utlämnande av allmän handling
Verksamhetsplanering - Riskanalysarbete
Verksamhetsutveckling
Värdegrund och samverkansarbete

Svaren på fråga 14.

Bilaga 6 Rekommendationer i externa kvalitetssäkringar

I de under 2017 genomförda externa kvalitetssäkringarna har bland annat lämnats följande rekommendationer med utgångspunkt från IIA:s standards (IPPF) och i ett fall utifrån internrevisionsförordningen.⁵⁹

Syfte, befogenhet och ansvar (IPPF 1000)

- Internrevisionens riktlinjer uppdateras regelbundet. Bör diskuteras och beslutas av styrelsen årligen.
- Uppdatera riktlinjerna så att de är ändamålsenliga och i överensstämmelse med standards, internrevisionsförordning samt att de överensstämmer med rådande arbetssätt.
- Säkringstjänster som internrevisionen utför bör vara beskrivna till sin karaktär i riktlinjerna.
- Krav på internrevisionen som involverar en extern part bör framgå av riktlinjerna som beslutas av styrelsen, och inte av ett internt dokument.
- De uppgifter och ansvar som åligger styrelsen bör framgå av internrevisionens riktlinjer (som beslutas av styrelsen) i stället för i revisionshandboken som är ett internt dokument.
- Det bör framgå tydligare av styrande dokument som internrevisionens riktlinjer hur internrevisionen ska förfara i de fall verksamheten har accepterat en risknivå som bedöms vara oacceptabel för organisationen, och att internrevisionen då ska rapportera frågan till styrelsen för beslut om eventuella åtgärder.
- Kravet på att internrevisionen ska eftersträva en samverkan och samordning med Riksrevisionen bör framgå av internrevisionens riktlinjer i stället för revisionshandboken.
- Nästa tillfälle riktlinjerna revideras ska säkringstjänsterna beskrivas utifrån internrevisionens syfte att styrelsen ska ges en försäkran om effektiviteten i styrning, riskhantering och kontroll.
- Revisionsutskottet bör ta fram ett förslag till instruktion för utskottet. Styrelsen ska besluta i frågan.

Oberoende och objektivitet (IPPF 1100)

- Internrevisionschefen bör ha ansvar fullt ut för sin avdelnings budgetmedel.
- Överväg om det är möjligt att uppdatera riktlinjerna till att styrelsens ordförande även beslutar om lön och förmåner samt ändring av nivån på internrevisionens

⁵⁹ I uppräknningen är likartade rekommendationer sammanförda.

kostnadsram, för att säkerställa internrevisionens oberoende och objektivitet ytterligare.

- Revisionsutskottet består utöver de externa ledamöterna även av GD och chefen för ledningsstaben. Överväg om det åtminstone vid något/några tillfällen per år bör förekomma möten där internrevisionen har möjlighet att ensam träffa styrelsen utan att personer från myndighetsledningen är närvarande. Detta för att ytterligare stärka internrevisionschefens oberoende.

Kompetens och yrkesskicklighet (IPPF 1200)

- Se över behovet av kompetensutveckling inom myndighetsspecifika områden.

Kvalitetssäkring och förbättringsprogram (IPPF 1300)

- Fortlöpande övervakning/uppföljning av internrevisionsverksamheten innebär ett arbete med ständig förbättring av alla aspekter av internrevisionsverksamheten. Regelbundna granskningar i form av självutvärdering ska innefatta alla aspekter av internrevisionsverksamheten.
- Internrevisionschefens bedömning om vidtagna åtgärder och effekterna av åtgärderna av kvalitetssäkring och förbättringsprogram ska rapporteras till verkställande ledning och styrelse.
- Ett viktigt instrument för att utvärdera internrevisionsfunktionen, dess arbete och rapporter är en årlig utvärdering där styrelsen tillsammans med internrevisionschefen diskuterar vad som har varit bra och vad som kan förbättras samt tydliggöra styrelsens förväntningar.
- Förtydligande bör ske i anvisningarna för revisionsutskottet kring hur revisionsutskottet avser att utvärdera de interna revisionsinsatserna och vilka utvärderingskriterier som ska användas.
- Internrevisionschefen bör säkerställa ett mer konsekvent arbetssätt och i vissa fall en mer fullständig dokumentation i enlighet med det i riktlinjerna och revisionshandboken beskrivna kvalitetssäkringsprogrammet.
- Internrevisionen bör tillse att återkoppling från verksamheten dokumenteras tillfredsställande för att säkerställa att syftet med att förbättra revisionsarbetet kan verifieras. Att använda en enkät till verksamheten för att få en återkoppling av utförd granskning stödjer dokumentationskravet och kan också användas till att mäta vilket värde internrevisionen skapar.

Leda internrevisionsverksamhet (IPPF 2000)

- Arbetet med att ta fram en Audit Universe (en förteckning över alla rutiner, processer och andra företeelser som kan bli föremål för internrevisionens granskningar) samt i arbetet med att utveckla internrevisionens riskanalys måste ledningens och styrelsens krav och förväntningar beaktas.

- Arbetet med internrevisionens riskanalys måste utvecklas genom en bredare dialog med den operativa ledningen på olika nivåer i organisationen.
- För att undvika dubbelarbete och /eller att väsentliga risker inte blir täckta ska internrevisionschefen initiera en kartläggning av samtliga interna och externa leverantörer av säkrings- och rådgivningstjänster. En bedömning ska där också ske av tillförlitligheten i deras arbete och rapportering.
- Internrevisionen bör se över sin informationsinhämtning vid arbetet med att ta fram förslag till årlig revisionsplan.
- Uppdatera handboken och den generella rutinbeskrivningen av granskningsprocessen så att de är ändamålsenliga och i överensstämmelse med standards och internrevisionsförordningen samt beskriver det rådande arbetssättet.
- Internrevisionen bör överväga att på ett mer transparent sätt beskriva hur riskanalysen tas fram. Överväg om det går att utveckla riskanalysen ytterligare för att tydliggöra att hela myndighetens verksamhet omfattas och vilka mål riskerna är kopplade till. Överväg ytterligare förtydligande av hur riskvärderingen ligger till grund för den prioritering av granskningsområden i riskanalysen som sedan ligger till grund för den årliga revisionsplanen.
- Vid arbetet med internrevisionens riskanalys bör internrevisionen förbättra rutinerna för att fånga in styrelsens och den operativa ledningens syn på organisationens risker. Internrevisionen bör ta upp en diskussion med ledningen och styrelsen kring vilken typ av utlåtanden och slutsatser som förväntas.
- Internrevisionschefen bör etablera en formaliserad mötesplan för privata möten med såväl generaldirektören som styrelsens ordförande.
- Internrevisionen rekommenderas att förtydliga i de befintliga styrdokumenterna hur planeringsmomenten genomförs, och gemensamt med ledningen bedöma hur dessa moment kan dokumenteras på ett sätt som är kostnadseffektivt med hänsyn till att internrevisionen är en enmansfunktion.

Arbetets beskaffenhet (IPPF 2100)

- Internrevisionen ska granska utformningen, genomförandet och effektiviteten i organisationens etikrelaterade mål.
- Internrevisionen ska utvärdera effektiviteten i organisationens riskhanteringsprocess.
- Styrelsen och operativa ledningen bör utvärdera vilka möjligheter internrevisionen har att tillföra värde även utanför internrevisionens egen kompetens och traditionella granskningsområden.
- Styrelse och verksamhetsledning bör ta på sig ett större ansvar att förse internrevisionen med information om ledningsinitiativ och förändringar samt att internrevisionen kan delta på möten av strategisk karaktär.

- Internrevisionen ska utvärdera tillräckligheten och effektiviteten av åtgärder för styrning och kontroll med hänsyn till riskerna inom organisationens ledning, operativa verksamhet och informationssystem.
- Internrevisionen bör förstärka sin granskningsinsats för att bedöma hur den interna styrningen och kontrollen är uppbyggd samt hur den fungerar, det senare med utökad hjälp av tester.
- Ekonomiområdet bör analyseras utifrån risk och väsentlighet inför granskningsåret 2018. (På grund av att det inte granskats de senaste åren.)
- Granskning av det interna miljöarbetet är en del av myndighetens övervakande linjeansvar och inte ett uppdrag för internrevisionen.
- Internrevisionen ska bedöma organisationens ledningsprocesser. Här ska bland annat ingå utvärdering av utformningen, genomförandet och effektiviteten i organisationens etikrelaterade mål, program och aktiviteter samt en utvärdering av huruvida styrningen av organisationens IT-verksamhet vidmakthåller och stödjer organisationens strategier och mål.

Uppdragsplanering (IPPF 2200)

- Internrevisionen bör överväga att avsätta med resurser i planeringsfasen för att uppnå tydligare mål för granskningen.
- Den i uppdragsplaneringen inledande riskanalysen ska dokumenteras på ett § strukturerat sätt så att härledning kan ske till de i riskanalysen och i revisionsplanen identifierade riskerna.
- Granskningsmålen ska återspegla resultatet från planeringsarbetet.
- Vid upprättandet av planeringsdokumentet ska det också framgå att internrevisionen genomfört en analys av sannolikheten för väsentliga fel, oegentligheter, bristande efterlevnad och annan exponering.
- Lämpliga kriterier krävs för att kunna utvärdera ledning, riskhantering och kontroller. Internrevisorer ska förvissa sig om i vilken utsträckning ledningen och /eller styrelsen har upprättat lämpliga kriterier för att kunna bedöma om målen uppnåtts. Dessa bedömningskriterier (normer) ska alltid dokumenteras i granskningsplanen. Finns inga bedömningskriterier ska internrevisionen identifiera lämpliga kriterier genom diskussion med verkställande ledningen och /eller styrelsen.
- Arbetsprogram för en granskning måste visa vilka steg som man avser att genomföra i en granskning och hur dessa ska nå granskningsmålet.
- Efterlevnad av revisionshandboken bör även eftersträvas för rådgivningsuppdrag för att säkerställa ett mer konsekvent arbetssätt och en mer fullständig dokumentation. Det är särskilt viktigt för de rådgivningsuppdrag som framgår av revisionsplanen.
- Internrevisionen bör överväga om det är möjligt att fastställa målen på så sätt att granskningsprojekten begränsas i omfattning.

- Se över resursallokeringen och ta fram verktyg att styra granskningarna så att de hålls inom planerad tidsram och budget.

Genomföra uppdraget (IPPF 2300)

- Internrevisionen bör införa en process som tydligt dokumenterar hur revisorn kommat fram till sina slutsatser utifrån gjorda iakttagelser. Det ska finnas en tydlig dokumenterad koppling mellan analys och slutsats.
- Det är mycket viktigt att internrevisionschefen eller någon som utses som kvalitetsansvarig för respektive granskningsprojekt har en formaliserad övervakande roll.

Rapportera resultat (IPPF 2400)

- Internrevisionen bör kunna förstärka resultatet av sitt arbete genom att ge verksledning och styrelse för myndigheten ett övergripande omdöme vad avser ledning och styrning, riskhantering samt styrning och kontroll avseende hela verksamheten samt avseende aktiviteter på myndigheten.
- Enligt internrevisionens standard ska internrevisionen ha en fastställd process för hur rättning ska gå till när något rapporterats felaktigt i en gransknings rapport eller något väsentligt utelämnats.
- De viktigaste iakttagelserna bör förtydligas, antingen genom gradering eller att de mest väsentliga iakttagelserna med tillhörande rekommendationer lyfts fram först i rapporten.
- Det övergripande omdömet bör tydliggöras ytterligare i rapporterna. Vad respektive omdöme innebär i praktiken och vilka omdömen som finns att tillgå kan med fördel framgå av fotnot eller bilaga.
- Internrevisionschefen bör överväga hur berörda avdelningschefer får yttra sig i granskningarna samt inkludera dem i faktagranskningen av utkast till internrevisionsrapporter. Förslagsvis kan ett övervägande ske kring att hålla ett avslutningsmöte med respektive avdelningschef.
- Internrevisionen bör ta fram en klassificering för rekommendationerna för att underlätta för verksamheten att förstå inverkan av en iakttagelse och för att hjälpa dem med prioriteringar.
- Rapporteringen skulle kunna förbättras genom att internrevisionen presenterar mer kring varför något granskas och vilka förbättringar som rekommendationerna kommer att leda till.
- Utveckla rapportformat och utvärdera detaljnivå och stringens i internrevisionsrapporterna.

Övervaka framsteg (IPPF 2500)

- En tätare dialog mellan internrevisionschefen och styrelsen kring beslutade utestående åtgärder bör eftersträvas med mer regelbundenhet för att öka fokus på att få ner antalet öppna ärenden som förfallit.

Rapportering och ledningens riskacceptans (IPPF 2600)

- För att kunna följa upp organisationen arbete med av styrelsen beslutade åtgärder med anledning av internrevisionens rekommendationer ska internrevisionen upprätta och underhålla ett system eller register innehållande uppgifter om beslutad, ansvarig för åtgärden samt tidpunkt när åtgärden ska vara genomförd.

Internrevisionsförordningen 2 §

- Internrevisionens riktlinjer skulle kunna kompletteras med att internrevisionschefen (enligt internrevisionsförordningen) ska vara anställd av myndigheten.

Internrevisionsförordningen 10 § punkten 3

- Tillse att styrelsen i formell mening alltid beslutar om åtgärder med anledning av internrevisionens iakttagelser och rekommendationer.

Bilaga 7 Önskat stöd inom internrevision och intern styrning och kontroll

Önskat stöd och kompetensutveckling inom internrevision

Utbildning och erfarenhetsutbyte

- Kurser, seminarier, konferenser och erfarenhetsutbyte
- Utbildning och förmåga att sprida goda exempel
- Mer praktiskt orienterade kurser, exempelvis erfarenhetsutbyte kring hur man kan arbeta med riskanalyser
- Kurser, seminarier och konferenser med särskild inriktning på specifika frågor som rör internrevisorer i staten
- Kurser och konferenser för erfarna internrevisorer
- Fler poänggivande utbildningar och seminarier vore bra för oss som inte enkelt kan komma till Stockholm
- Vårt revisionsutskott efterfrågar en endagarsutbildning ur ett styrelse- och/eller revisionsutskottsperspektiv
- Vägledning och utbildning avseende internt kvalitetsarbete för enmansfunktioner
- Samordnade insatser vad gäller kompetensutveckling samt råd och stöd i frågor som avser intern styrning och kontroll
- Nätverksmöten om metoder och specifika områden (till exempel skattefrågor, bedömning av oegentligheter, digitalisering, it-säkerhet med mera)
- Stöd genom diverse nätverk: ”enmansrevisorer inom staten” samt ESV-nätverket vilket fungerar bra och är tillräckligt
- Önskar stöd från ESV till enmansnätverket
- Att ta del av hur andra arbetar samt få del av nyheter som berör internrevision och intern styrning och kontroll
- Webbsända nätverksträffar
- Internrevisionsdag. En dag per år anordnad av ESV

Handledningar, manualer och annat stödmaterial

- Stöd i form av handledningar, vägledningar
- Manualer och metodstöd
- Dokumentverktyg för IR
- Nätverksplattform
- Övervakning över internrevisionsprofessionens utveckling följt av återkoppling till de statliga internrevisionsverksamheterna
- Ge tips och råd om större förändringar till exempel i ett nyhetsbrev specifikt för internrevisorer
- Bruttolista över alla föreskrifter som ändras och som kan ha bäring som kan ha bäring på en internrevisors arbete

- Bevakningar av förändringar av relevanta regelverk, förordningar och skatteförändringar
- Bevaka aktuella områden som kan påverka internrevisionens arbetssätt som till exempel GDPR
- Stöd vad gäller vilken roll internrevisionen bör ha avseende utredningsuppdrag (oegentligheter)
- Dokumentbank för IR med mallar, rapporter och granskningsprogram
- Behov av granskningsprogram eller någon typ av checklista kring krav för olika granskningsområden
- Stöd kring frågor om diarieföring och arkivering av revisionsmaterial
- Hantering av visslarfunktion, utredningar, EU-revisioner och ad hoc-uppdrag
- En systematisk referensbank/översikt av genomförda riskanalyser och granskningar
- Stöd till IR vid vissa granskningar
- Nya dataskyddsförordningen
- Konsultstöd vid granskning av it-säkerhet samt upphandling

Rådgivning och reglering

- Riktlinjer
- Fortsatt stöd i form av rådgivning
- Daglig telefontid för kvalificerad yrkesrådgivning till internrevisorer i staten
- Möjlighet att ställa frågor till ESV vid behov
- Rådgivning, till exempel frågor och svar
- Rådgivning om internt kvalitetsarbete för enmansfunktioner
- Råd och tips för kvalitetssäkring av rapporter, men också för IR-funktionen
- Rådgivning i komplexa internrevisionsfrågor

Önskat stöd inom intern styrning och kontroll

Utbildning och erfarenhetsutbyte

- Kurser, seminarier och konferenser
- Centralt stöd från ESV genom bidrag med information och utbildning exempelvis riktad till nya chefer på alla nivåer
- Att ESV leder alternativt deltar i nätverk mellan myndigheter
- Vägledning och utbildning för ”FISK ansvariga” inom myndigheten som arbetar med intern styrning och kontroll
- Nätverksmöten samt rådgivning kring ISK
- Vore värdefullt att få jämföra hur vi arbetar med ISK med andra relevanta myndigheter. Vad är god praxis, vad är trender etcetera

Handledningar, manualer och annat stödmaterial

- Stöd i form av handledningar
- Mer fördjupat och riktat stöd utöver de handledningar och idéskrifter som redan finns inom området
- Stöd kopplat till implementering av eventuella förändringar i förordningen om intern styrning och kontroll
- Tydligare vägledning avseende ledningens bedömning av ISK i årsredovisningen
- Jämförande studie över hur olika myndigheter praktiskt har utformat arbetet utifrån förordningen om intern styrning och kontroll
- Stöd avseende utveckling av visselblåsarfunktioner samt samordning av en lista över kommande förändringar i regelverk, förordningar och skatteförändringar
- Hjälpmedel/verktyg i arbetet med riskanalyser, stödsystem med mera
- Metodstöd för myndigheter i riskhanteringsprocessen

Rådgivning och reglering

- Riktlinjer
- Att kunna fungera vid rådgivningsbehov
- Rådgivning, till exempel frågor och svar
- Samordning av regelverken som kräver riskhantering

Övrigt

- Fortsatt utbildning, stöd och handledning inom aktuella områden som till exempel cyberhot, totalförsvaret
- Myndigheten har behov av stöd inom flera områden bland annat att förbättra hanteringen av ”pågående arbeten” inom fastighetsbildningsverksamheten och utvärderingen av myndighetens styrmodell

Synpunkter internrevision

- Handledningen till IR är ett bra stöd i nuläget
- ESV:s handledningar avseende internrevision och intern styrning och kontroll fungerar bra som stöd.
- De seminarier som ESV anordnar avseende olika ämnesområden är intressanta och bra för internrevisionens kompetensutveckling. Även skrifter som ESV ger ut och som berör internrevisionen är bra stöd i arbetet, till exempel En introduktion till den statliga internrevisionen. Även IIA:s kurser och seminarier är värdefulla kunskapskällor. Vi medverkar löpande i två nätverk för internrevisorer på universitet och högskolor
- Nuvarande utbildningsutbud från ESV och IIA fungerar bra och är väl anpassat till olika kompetensbehov. Inom högskolesektorn finns väl fungerande nätverk

Synpunkter intern styrning och kontroll

- Ekonomistyrningsverket, Riksrevisionen och internrevisionen utgör tillsammans ett väl fungerande stöd när det gäller den interna styrningen och kontrollen
- Myndigheten är nöjd med ESV:s stöd och får bra hjälp med tolkningen av förordningen om intern styrning och kontroll

Övergripande synpunkter

- Myndighetens behov täcks av det stöd som erhålls via ESV
- Nuvarande omfattning bedöms vara lämplig nivå på stödet
- Staten borde ta ett helhetsgrepp kring utbildningar avseende alla områden som är myndighetsgemensamma exempelvis inom statlig värdegrund och allmänt kring miljöfrågor. ESV:s webbutbildning ”grunderna i statlig styrning” är bra och ett exempel på en effektiv statlig modell för kompetensutveckling i stället för att alla myndigheter själva ska utveckla olika utbildningar.
- Vore önskvärt att ESV-enkäten nästa år är ännu tydligare uppdelad avseende ansvar för att besvara internrevisions- respektive ISK-frågor.

Svaren på fråga 26 a

Ordlista

myndigheternas interna styrning och kontroll

(inom statliga myndigheter under regeringen) den process som syftar till att myndigheten med rimlig säkerhet fullgör (ansvaret för verksamheten när myndigheten genomför) sina uppgifter och når verksamhetens mål

2 § förordning (2007:603) om intern styrning och kontroll, 3 § och 4 § 4 punkten myndighetsförordning (2007:515)

nödvändiga åtgärder för att hantera risker

(inom statliga myndigheter under regeringen) myndighetens insatser för att kunna fullgöra (ansvaret för verksamheten när myndigheten genomför) sina uppgifter och nå sina mål

4 § förordning (2007:603) om intern styrning och kontroll

samordnad statlig internrevision

(inom statliga myndigheter under regeringen) myndighet(-er) som förlitar sig på internrevision utförd av annan myndighets internrevisor

8 § internrevisionsförordning (2006:1228)

statlig internrevision

(inom myndigheter under regeringen som ska följa internrevisionsförordningen) utifrån risker i verksamheten granska och ge förslag till förbättringar av ledningens interna styrning och kontroll

3-4 § § internrevisionsförordning (2006:1228)

väsentliga risker i verksamheten

(inom statliga myndigheter under regeringen) identifiera, värdera och hantera omständigheter som gör att myndigheten inte fullgör sina uppgifter eller når sina mål

3-4 § § förordning (2007:603) om intern styrning och kontroll

ESV gör Sverige rikare

- Vi har kontroll på statens finanser, utvecklar ekonomistyrningen och granskar Sveriges EU-medel.
- Vi arbetar i nära samverkan med Regeringskansliet och myndigheterna